

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Teoretický rozbor migrační krize 2015-2016

Zdeněk Chumchal

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Bakalářská práce

Teoretický rozbor migrační krize 2015-2016

Zdeněk Chumchal

Vedoucí práce:

prof. Ing. Petr Drulák, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Konzultant:

PhDr. Jiří Zákřavský, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen z uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022

ÚVOD	1
1. PŘEDSTAVENÍ TEORIÍ	3
1.1 Teorie mezivládního liberalismu	3
1.2 Teorie neofunkcionalismu	5
1.3 Teorie sociálního konstruktivismu	7
2. Aplikace mezivládního liberalismu	10
2.1 Aplikace mezivládního liberalismu v SRN	10
2.2 Aplikace mezivládního liberalismu v ČR	14
3. Aplikace neofunkcionalismu	20
3.1 Aplikace neofunkcionalismu v SRN	20
3.2 Aplikace neofunkcionalismu v ČR	31
4. Aplikace sociálního konstruktivismu	38
4.1 Aplikace sociálního konstruktivismu v SRN	38
4.2 Aplikace sociálního konstruktivismu v ČR	41
SHRNUJÍCÍ TABULKA	45
ZÁVĚR	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	48

Úvod

V průběhu dějin Evropské integrace došlo k několika historickým milníkům (krizím), které měly ve svém důsledku vliv na budoucí vývoj, směřování a celkové fungování jak Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství v minulosti, tak i Evropské unie v současnosti. Mezi tyto historické milníky (krize) můžeme řadit „Krizi prázdných křesel“ v roce 1965, „Ropnou krizi“ v roce 1973, „Finanční krizi“ v letech 2007-08, „Dluhovou krizi v Řecku, Irsku a Portugalsku“ v letech 2010-11 a v neposlední řadě také „Krizi migrační“ v letech 2015-16, jejímž teoretickým rozbohem se bude zabírat tato práce.

Pokud se podíváme na tyto jednotlivé krize, tak zjistíme, že většina z nich má svou příčinu a původ vně ES (EU). Výrazně zasáhly do fungování jednotlivých států a do struktur společenství, jejich rozhodování a přijímání opatření k nápravě věcí. Zároveň každá z těchto krizí poukázala na to, jak křehká je Evropská integrace, závislá na rozhodování jednotlivců a zájmových skupin, kterým ne vždy, a ne všude jde o obecné blaho. Migrační krize je mezinárodní politickou krizí v evropské unii, která započala již na přelomu 20. a 21. století, vyvrcholila v letech 2015-16 a byla způsobena velkým počtem válečných uprchlíků, ale i ekonomických migrantů, jejichž cílem byla vidina lepšího života v Evropě.

Cílem práce není mapovat průběh migrační krize, nýbrž na pozadí rozboru teoretických přístupů k evropské integraci dokázat, jak úspěšně tyto jednotlivé teorie reflektovaly realitu migrační krize. V této souvislosti se rýsuje rovněž vědecká otázka, kterou si tato práce pokládá, a která může znít takto: Mohou jednotlivé teoretické přístupy do důsledku objasnit chování jednotlivých aktérů, ve dvou vybraných zemích, při řešení migrační krize? Vzhledem ke znalosti prostředí a možnostem realizace budou těmito zeměmi Spolková republika Německo, jakožto hlavní hybatel řešení migrační krize, s vysokou mírou podpory obyvatelstva a její protipól, země s jinou představou o řešení krize a s obyvatelstvem, ve kterém převažoval proti migrační názor, Česká republika. Současné by nám jednotlivé teorie měly pomoci s pochopením rozdílu mezi oběma zeměmi.

V první řadě je potřeba si uvědomit, jaká byla v době migrační krize politická situace v Evropě. Byla to doba po překonání finanční krize a po krizi v Eurozóně. V době, kdy v některých zemích byly na vzestupu populistické strany, které se snažily neúspěchy minulých let svalit na tradiční politické strany.

S ohledem na tyto skutečnosti je koncipována i tato práce. V první kapitole si rozebereme tyto teorie: mezivládního liberalismu, neofunkcionalismu a sociálního konstruktivismu, které podle mého názoru mohou nejlépe objasnit teoretický rozbor migrační krize. Mezivládní liberalismus vnímám jako jednu z nejrozšířenějších teorií, neofunkcionalismus jako základní teorii evropské integrace a sociální konstruktivismus jako něco odlišného od dvou předchozích teorií. Tak, aby byla zajištěna různorodost, ale i vyváženost jednotlivých názorových proudů. Další tři kapitoly jsou věnovány přímé aplikaci teorií na danou problematiku, včetně vyhodnocení výsledků a poznatků teoretického bádání. V závěru jsou jednotlivé kapitoly shrnuty do přehledné tabulky, která objasňuje aplikace teorií do praxe.

V práci jsou primárně využívány vědecká odborná periodika, oficiální stránky vlád, nechybí zde ani knižní prameny a vědecké studie. Vzhledem k tomu, že téma migrační krize je více než pět let staré, vzniklo mnoho politologických názorů, které více či méně tuto problematiku rozebírají. V textu se objevuje několik těchto názorových proudů, včetně přímé citace některých nejdůležitějších aktérů, kteří se na řešení krize podíleli.

1. Představení teorií

Abychom lépe pochopili vývoj evropské migrační krize a dokázali odpovědět na vědeckou otázku, musíme si nejdříve objasnit samotné teorie, které v historii integrace vznikly. Jedná se o teorii mezivládního liberalismu, neofunkcionalismu a sociálního konstruktivismu. Vzhledem k následné aplikaci teorií na problematiku migrační krize jsou teorie představeny pouze obecně, avšak důležité myšlenky a východiska jsou zachovány. Tato kapitola má především za úkol představit již zmíněné teorie, uvést pojmy, se kterými budeme pracovat a předeslat jejich aplikaci do praxe.

1.1 Teorie mezivládního liberalismu

V současné době jedna z nejlivnějších teorií evropské integrace. Autorem této teorie je Andrew Moravcsik, americký teoretik, zabývající se evropskou integrací. Podle něj má integrační proces tři fáze a každá z nich musí být vysvětlena samostatnou teorií:

- **Formování národních preferencí** v domácím prostředí, které ovlivňuje preference státu. Jednotliví skupinová aktéři spolu soupeří o vliv na politiku státu. Čím větší je vliv takové skupiny, tím více ovlivní preference státu. Preference státu nejsou otázkou přesně vymezené problematiky (národní bezpečnost a národní identita), spíše jsou obecnější, například: Jak se vypořádat s globalizací? Preference poté mohou nabýt různých rozměrů, jako např. ekonomické či politické. V této práci bude důležitá otázka preferencí politických.
- **Dosažení věcných dohod**, které se řídí vyjednávací teorií o mezinárodní spolupráci. Jádrem této teorie je proces, kdy se státy setkávají na mezinárodních jednáních a snaží se prosadit vlastní zájmy. Národní preference jednotlivých států se ovšem zřídka slučují. Čím větší je zájem státu na určité otázce, tím víc je ochoten vyjednávat o ústupcích v jiných oblastech a čím větší je vyjednávací moc aktérů, tím větší jejich úspěšnost ve vyjednávání. Při vyjednávání musí aktéři najít kompromis, na kterém se usnesou všechny státy.
- **Tvorba regionálních institucí**, které usnadňují průchod informací, jenž snižují nejistotu mezi jednotlivými aktéry. Instituce napomáhají státům spolupracovat a rozšiřovat existující mezistátní dohody. Klíčovými hráči zůstávají státy, instituce pouze předkládají obecné normy, standardy a procedury k vyjednávání (Moravcsik 2019:66—69).

Teorii můžeme chápat jako dvojúrovňovou hru. V první rovině se utváří domácí preference v jednotlivých členských státech. Ve druhé rovině vstupují státy s ujasněnými preferencemi do jednání s ostatními členy EU. Pro výsledek vyjednávání jsou pak důležité dva faktory. Prvním faktorem je rozložení informací a druhým faktorem je rozložení zisku z potenciální spolupráce. Vyjednávací moc závisí na síle preferencí. Čím je větší zájem na spolupráci, tím je slabší vyjednávací pozice (Kratochvíl 2008: 168).

Posilováním integračních institucí, členské země, respektive jejich vlády, upevňují i vlastní pozici na národní úrovni. Především pak před jejich opozicí, nejrůznějšími lobbystickými skupinami a podobně. Když byl uzavřen kompromis na celounijní úrovni,

jehož neplnění by bylo sankcionováno Evropskou komisí, byla vláda mnohem odolnější vůči domácím tlakům. Vlády členských zemí jsou díky integraci silnější, jelikož díky své pozici prostředníka mezi domácím prostředím a mezinárodním vyjednáváním zvyšují svou nezávislost na vlastních občanech (Kratochvíl 2008: 171).

Moravcsik k tomu říká¹: „*Institute ES zvyšují moc vlád dvěma způsoby. Zaprvé zvyšují efektivitu mezistátního vyjednávání. Existence společného vyjednávacího fóra, rozhodovací procedury a kontrola dodržování snižují náklady na identifikaci, vytváření a dodržování dohod, což umožňuje přijetí větší škály různých kooperativních uspořádání [...]. Zadruhé posilují instituce ES autonomii vedoucích politiků států ve vztahu k partikulárním společenským skupinám uvnitř těchto států. Evropská společenství vytvářejí dvojúrovňovou hru, která podporuje autonomii a iniciativu vedoucích politiků států tím, že zvyšují legitimitu a důvěryhodnost společných politik, a tím, že posilují schopnost těchto politiků určovat domácí politickou agendu“ (Moravcsik 1993: 507).*

Na nejzákladnější úrovni vychází teorie ze dvou základních předpokladů o mezinárodním společenství a politice. Prvním je, že státy jsou rozhodujícími aktéry v kontextu mezinárodní politiky. To znamená, že státy usilují o dosažení cílů především prostřednictvím mezivládních jednání a vyjednávání, nikoliv prostřednictvím centralizované autority, která by vytvářela a prosazovala politická rozhodnutí. Evropské společenství (ES) „... je nejlépe vnímáno jako mezinárodní režim pro koordinace politik“ (Moravcsik 1993: 480). Tím jednoduše uznává omezenou empirickou skutečnost o současných institucích, jako je ES: Členské státy jsou „pány smlouvy“ a „vládci smlouvy“. Státy mají i nadále převažující rozhodovací pravomoc a politickou legitimitu. Podle liberálních teorií mezinárodních vztahů „... zahraniční politika a cíle národních vlád se mění v reakci na měnící se tlak domácích společenských zájmů skupin, jejichž preference jsou agregovány prostřednictvím politických institucí“ (Moravcsik 1993: 481). Druhým základním předpokladem teorie je, že státy jsou účelové a alespoň omezeně racionální. Racionalismus je individualistický nebo agenturní předpoklad: aktéři kalkulují s užitkem alternativních způsobů jednání a vybírají ten, který uspokojuje (nebo maximalizuje) jejich potřeby a užitek za daných okolností. Vlády usilovaly o integraci jako o „... prostředek k zajištění obchodních výhod pro skupiny výrobců, které podléhají regulačním a rozpočtovým omezením“ a „... makroekonomickým preferencím vládnoucích vládních koalic“ (Moravcsik 1998: 38).

¹ „EC institutions strengthen the power of governments in two ways. First, they increase the efficiency of interstate bargaining. The existence of a common negotiating forum, decision-making procedures, and monitoring of compliance reduce the costs of identifying, making and keeping agreements, thereby making possible a greater range of co-operative arrangements [...]. Second, EC institutions strengthen the autonomy of national political leaders vis-à-vis particularistic social groups within their domestic polity. By augmenting the legitimacy and credibility of common policies and by strengthening domestic agenda-setting power, the EC structures a „two-level game“ that enhances the autonomy and initiative of national political leaders (Moravcsik 1993: 507).“

Státy jsou rozhodujícími aktéry evropské integrace. Usilují o integraci, aby zvládly globalizaci a politické externality, které mezi nimi vznikají. Preference států se řídí specifickými zájmy mocných domácích voličů. V oblasti evropské integrace mezivládní jednání spočívají v tvrdém vyjednávání o rozdělení integračních zisků. Relativní síla států vyplývající z asymetrické vzájemné závislosti formuje výsledky jednání. Regionální instituce reagují na potřebu posílit důvěryhodnost těchto států.

Z teorie mezivládního liberalismu vybereme dva pro nás důležité pojmy, proměnné, díky kterým budeme aplikovat tuto teorii v praxi. Na základě toho je také zvolen typ empirických dat v druhé kapitole. Jak už bylo zmíněno v předešlých odstavcích pro mezivládní liberalismus jsou typické otázky, které jsou spojeny s rolí a tvorbou národních preferencí. Tyto preference vytvářely zájmové skupiny, kterých je v obou předmětných zemích několik. Empirická data o zájmových skupinách tak budou většinou obsahovat prohlášení různých šéfů odborů, průmyslových svazů a představitelů průmyslových podniků. Na základě toho byl také vybrán jeden z prvních pojmů, který budeme aplikovat v empirických datech tehdejší reality.

Druhým pojmem je otázka dosažení věcných dohod. Jedná se o druhou velmi důležitou otázku, která je s mezivládním liberalismem spojována. Podle mého názoru bude v tomto hledisku důležité sledovat jakým způsobem se ony zájmové skupiny postavily k migrační krizi. Dále pak, jaký byl v otázce řešení migrační krize, vztah mezi Německem a Českou republikou. V době migrační krize se jednotlivé státy Evropské unie rozdělily do několika skupin. Skupiny se dělily podle toho, jak byly migrační krizí zasaženy, a to na vstupní, tranzitní a destinační státy. Tomu také odpovídal přístup jednotlivých států k řešení migrační krize.

1.2 Teorie neofunkcionalismu

V minulosti nejvýznamnější teorie evropské integrace, která do značné míry navazuje na funkcionalismus. Poprvé byla formulována na přelomu padesátých a šedesátých let minulého století v dílech Ernsta Haase (v roce 1958) a Leona Lindberga (v roce 1963). Základním mechanismem integrace je **přelévání**, podle kterého se po dosažení některých cílů, spolupráce přenesla také na příbuzné oblasti. Důvodem přelévání je fakt, že funkční problémy jsou v některých odvětvích tak provázané, že je lze vyřešit pouze hlubší integrací. Tento typ přelévání se nazývá funkční přelévání. Dalším typem přelévání je politické. Proces vznikající na úrovni národních elit. Elity mohou mít charakter vládní nebo nevládní (Niemann 2019: 48—49).

Teorie neofunkcionalismu byla do poloviny 60. let 20. století v rozkvětu. Dokazoval to i fakt, že spolupráce států ve Společenství uhlí a oceli se přenesla i do dalšího oboru. Tímto oborem byla energetika, přesněji jádro. Vznik Společenství pro atomovou energii potvrdil teoretický mechanismus přelévání. Problém ovšem přišel s nástupem francouzského prezidenta Charlese de Gaulla, který svou politikou prázdných křesel zmrazil fungování Společenství. Vyvrátil ovšem i předpoklad neofunkcionalismu, kterým byla automatizace procesu (Niemann 2019:43—44).

Samotný mechanismus přelévání je následující:

- politické a ekonomické elity několika států se dohodnou na integraci v určitém klíčovém ekonomickém sektoru, jako tomu bylo například po válce v oblasti ocelářství;
- tyto státy následně založí organizaci, v jejímž čele budou stát experti z jednotlivých zemí a musí disponovat dostatečnými nadnárodními pravomocemi, aby mohla účinně podporovat další pokrok v integraci;
- dosažení cílů, které si zúčastnění aktéři vytyčili, bude vyžadovat integrační kroky také v souvisejících oblastech, tím dochází k přelití integrace z již dosažených integrovaných oborů do oborů dalších;
- elity a zájmové skupiny zúčastněných států si začnou uvědomovat přínos integrace a budou ji prosazovat i v příbuzných oblastech; pokud nebude integrace v určité oblasti pro určitou skupinu výhodná, je podle Haase dalším impulsem pro kompromis v oblasti jiné; tyto kompromisy bude zprostředkovávat integrační organizace;
- integrace se bude postupně rozšiřovat z ekonomiky i do ryze politických oblastí. (Kratochvíl 2008: 90)

V Haasově pojetí zůstává podstatná role nevládních elit, které iniciují další rozšiřování a prohlubování integrace. Lindberg se spíše zaměřuje na roli vládních elit. Neofunkcionalismus ovšem zůstává silně elitářský. Elity jsou právě tou hybnou silou regionální integrace. Z počátku neofunkcionalismus nekladl příliš velký zřetel na politizaci veřejného mínění. Poté však veřejné mínění brali jako spojenci mezi politickou a ekonomickou integrací (Niemann 2019: 46).

Organizace stojící v čele integračního procesu musí navíc disponovat dostatečnou institucionální autonomií. V optimálním případě musí státy určité kompetence na tuto organizaci přenést, což ji přinese, v jisté úzce a funkcionálně vymezené oblasti, zcela samostatné rozhodování. (Niemann 2019: 46).

Haas tak přináší hned dvě pojistky, které mají zajistit dostatečný vliv integračně smýšlejících technokratů na průběh integrace:

- předpoklad autonomního (nadnárodního) charakteru integrační organizace;
- experti, kteří v organizaci zasedají musí mít dostatečnou podporu členských zemí.

Přestože vliv neofunkcionalismu od sedmdesátých let postupně upadá a došlo ke snaze jej reformovat. Jedním z mnoha, který se pokusil neofunkcionalismus reformovat, nebo minimálně jeho část, byl Philippe Schmitter, který odmítá koncept automatického přelévání a přináší do pole neofunkcionalismus další pojmy jako například „rozlití zpět“² a podobně (Niemann 2019: 51—52).

Neofunkcionalismus nejdříve nedával příliš velkou pozornost na otázku politizace témat a veřejné mínění. Ke změně došlo v průběhu šedesátých let dvacátého století. Proto se tento fakt odráží také v obsahu třetí kapitoly. V této kapitole se budeme snažit vysvětlit realitu migrační krize prostřednictvím aplikace teorie neofunkcionalismu a v obsahu pojmů, jako je porovnání veřejného mínění nebo srovnání výroků předsedy vlády České republiky a spolkové kancléřky Spolkové republiky Německo. Cílem tohoto srovnání by

² „spill-back“

měla být jasná odpověď, jak dobře lze neofunkcionalismus aplikovat na téma migrační krize.

Dalším důležitým pojmem, který ve třetí kapitole zazní, je pojem přelévání. V tomto ohledu se budeme snažit najít důkazy, do jaké míry se výše uvedené elity států dokázaly ovlivnit. To bude další východisko pro aplikaci neofunkcionalismu při řešení migrační krize.

Aplikace neofunkcionalismu bude primárně podle reformní teorie Philippeho Schmittera. Důraz bude kladen na samotnou otázku veřejného mínění a na elity, které staví na veřejném mínění. Na základě veřejného mínění se budeme snažit najít důkazy, jak moc bylo téma migrační krize zpolitizováno a do jaké míry je pravdivé vyjádření, že když se objeví krize v Evropské unii, její obyvatelé jsou spíše proti integraci, než aby souhlasili s těsnější integrací (Niemann 2019: 59).

1.3 Teorie sociálního konstruktivismu

Ve studiu evropské integrace se tato teorie objevuje v devadesátých letech minulého století. Hlavním představitelem sociálního konstruktivismu je Alexander Wendt, který jako první signalizoval nástup sebevědomého „konstruktivistického“ teoretického přístupu jako součást studia světové politiky (Moravcsik 1999: 669).

Sociální konstruktivismus tak vstoupil do oboru studií EU především jako „přelévání“ z disciplíny mezinárodních vztahů, ale také kvůli hlubokým obavám vědců z toho, že spíše dochází k úzce zaměřené a sterilní debatě mezi neofunkcionalismem a mezivládním liberalismem (Risse 2019:129).

Základním tvrzením teorie je, že sociální realita je intersubjektivně konstruována neboli vytvářena ve vzájemných sociálních interakcích. Evropské společenství a její členské státy je potřeba chápat jako sociální konstrukty, relativně proměnlivé výtvořiny lidské společnosti. Musíme je proto vnímat jako proměnné veličiny, které se v průběhu dějin proměňují nebo dokonce mohou být nahrazeny jinou formou uspořádání společnosti. Konstruktivismus z tohoto důvodu zkoumá normy, vzorce chování a sdílené ideje, které utvářejí a proměňují identitu těchto aktérů, jejich vzájemné interakce a vytváření kolektivních identit (Kratochvíl 2008:179).

Konstruktivistické přístupy k evropské integraci sdílejí dvě základní teze:

- vládní elity si vybírají konkrétní politiky, politické myšlenky, strategie a konkrétní zájmy, protože jsou v souladu s obecnějšími, hlubšími, kolektivně zastávanými myšlenkami nebo diskurzy;
- základní ideje a diskurzy se mění pouze ve vzácných „kritických okamžicích“, které vznikají v reakci na politickou situaci nebo politickou krizi.

³ „V interakci s politickým světem mohou být politiky vnímány jako neúspěšné, což znamená, že mohou být vnímány jako nepřiměřené společenským okolnostem“ (Moravcsik 1999: 671).

Hlavním předmětem studia konstruktivismu v evropské integraci je proces sociálního učení, především v souvislosti s konceptem „europeizace“ – hlubšího začleňování států a jejich institucionálních struktur do normativního rámce EU. Důležitá je taky role sociálních norem, které nejen omezují chování aktérů v regionální integraci, ale zároveň je definují, co jsou zač. Thomas Risse například zmiňuje normu suverenity států, která neohraničuje jen chování států v mezinárodním prostředí, nýbrž vypovídá o tom, jakým státem je. A to je dle mého hlediska velmi důležité pro následnou aplikaci této teorie na migrační krizi (Risse 2019: 133).

V návaznosti na předešlý odstavce zde budu citovat Thomase Risse, který říká:⁴ „Německo, Francie, Itálie nebo Nizozemsko nejsou nadále jednoduše evropskými státy. Jsou EU státy ve smyslu, že jejich státnost je definována jejich členstvím v EU.“ (Risse 2019: 134).

Souhrnně lze říct, že konstruktivismus přispívá k lepšímu vzdělávání přinejmenším třemi způsoby:

- přijetí vzájemné konstitutivnosti děje a struktury umožňuje hlubší pochopení europeizace, včetně jejího dopadu na státnost v Evropě;
- zdůraznění konstitutivních účinků evropského práva, pravidel a politik nám umožňuje studovat, jak evropská integrace formuje a ovlivňuje naše životní prostředí, sociální identity a zájmy aktérů;
- zaměření na komunikační praktiky nám umožňuje blíže zkoumat, jak jsou Evropa a EU diskurzivně konstruovány, jak se aktéři snaží vypořádat se smyslem evropské integrace a jak se snaží o to, aby si uvědomili, co pro ně evropská integrace znamená (Risse 2019: 133—136).

Důležitou otázkou je proto učení v tom slova smyslu, jakým způsobem se promění identita a chování států, když se naučí určitým pravidlům fungování EU. Preferují spíše učení sociální neboli komplexní, kdy normy, které stát přijímá, nezůstávají pouze externími podmínkami, jež omezují jeho chování, ale promítnou se do jeho identity. Aktér tedy pravidla a normy společenství, v němž se pohybuje, přejímá za vlastní, internalizuje je. Nesleduje primárně svůj užitek, ale usiluje o jednání, které je v souladu s normami, jež v dané skupině převládají. Normy se staly součástí jeho identity, a to právě prostřednictvím sociálního učení. (Risse 2019: 133—134).

Sociální učení následně vede k socializaci, k začleňování aktéra do určité sociální skupiny. Při studiu evropské integrace se častěji socializace označuje jako europeizace, která může probíhat v různých dimenzích, jako například:

- přejímání norem unie v členských státech;

³ „In interaction with the political world, policies „can be perceived as unsuccessful, which means they can be perceived as inappropriate to social circumstances“ (Moravcsik 1999: 671).

⁴ „Germany, France, Italy or the Netherlands are no longer simply European states. They are EU states in the sense that their statehood is defined by their EU membership.“ (Risse 2019: 134).

- sbližování formální struktury vnitrostátních institucí;
- změna rozhodovací praxe a byrokratická kultura;
- na úrovni diskurzu – vnímání vnější hrozby, nebo kladení důrazu na stejná témata. (Kratochvíl 2008:187).

Stejně jako v otázce neofunkcionalismu, také v teorii sociálního konstruktivismu je potřeba vybrat jednoho z mnoha teoretiků. Pro naši práci si vybereme Thomase Risseho. Na příkladu dvou států se zaměříme na tvorbu veřejného diskurzu prostřednictvím představitelů jednotlivých zemí. Mezi které především patřili prezidenti, předseda vlády/spolkový kancléř a jednotliví ministři vlád, do jejichž kompetence řešení migrační krize spadalo. Na základě jejich vyjádření pro tisk, se budeme snažit zachytit aspoň malou část veřejného diskurzu.

Na co ovšem nesmíme zapomenout a co Thomas Risse velmi důrazně zmiňuje v kapitole o sociálním konstruktivismu v knize Evropských integračních teorií (Risse 2019: 143), je role identit. Thomas Risse v aplikaci teorie na migrační krizi pracuje s dvěma typy identit, a to s národní a evropskou identitou. Tyto identity můžeme pozorovat i ve vyjádřeních státníků obou států.

Na základě těchto dvou pojmů a jejich porovnání, budeme moci odpovědět na otázku, jak dobře lze aplikovat sociální konstruktivismus na problematiku migrační krize v letech 2015-2016.

Závěrem této kapitoly lze říct, že každá z výše uvedených teorií má společného jmenovatele a tím je Evropská integrace. Rozdíl mezi nimi je v přístupu k ní, ve vymezení pojmů a v tom, co vidí jako hlavní oblast svého teoretického bádání. Všechny tři teorie můžeme aplikovat na danou problematiku, avšak každá z teorií nám odpoví na jinou část otázky. I přes tento fakt se budeme, díky empirickým datům a důkazům, snažit odpovědět na vědeckou otázku, která z teorií nejlépe popisuje realitu a která může být hlavním hybatelem řešení migrační krize a přístupu k uprchlíkům, jejich začlenění do života v EU. Vzhledem k přehlednosti budeme teorie porovnávat chronologicky, v základních rysech, které jsou pro ně charakteristické a ve stejném pořadí, jak byly rozebírány v této kapitole. Teorie budou aplikovány na konkrétní aktéry.

2. Aplikace teorie mezivládního liberalismu

Nejdříve se budeme věnovat aplikaci teorie mezivládního liberalismu v prostředí Spolkové republiky Německa, poté bude následovat aplikace teorie v České republice. Jak bylo zmíněno v první kapitole. Teorie mezivládního liberalismu je obsáhla, avšak pro tento výzkum budou důležité pouze dva pojmy: zájmové skupiny spojené s tvorbou národních preferencí a dosažení věcných dohod. K tomu bychom si také měli říct, jaký status měli zmíněné státy v době migrační krize. Německo bylo zemí destinační a Česká republika byla zemí tranzitní. Na základě vyhodnocení faktů uvedených v obsahu se pokusíme zjistit, jak teorie mezivládního liberalismu odráží činnost obou zemí při řešení migrační krize. Zaměříme se především na zájmové skupiny, kterými v obou zemích byly průmyslová lobby, mající velký vliv na tvorbu politiky v obou zemích, dále profesní svazy a úřady statní správy. V případě ČR stojí za zmínku také názor jedné z mála pro imigračních politických stran.

Aplikace teorie v praxi bude prostřednictvím níže uvedených empirických dat, která budou popisovat chování a názorové myšlení jednotlivých zájmových skupin. Tyto data, nám tak pomohou lépe pochopit situaci v jednotlivých zemích. Především pak v Německu se data soustředí také na popis integrace uprchlíků do pracovního života. Data nám tak poskytnou celkový obraz situace jak v SRN, tak i v ČR. V textu kapitoly jsou rovněž zmíněna empirická data, která nám ukazují, jak vypadlo dosažení věcných dohod na evropské úrovni, z pohledu dvou výše zmíněných států. Kapitola se tak dělí na dvě podkapitoly, zvlášť pro aplikaci teorie v Německu a zvlášť v České republice.

2.1. Aplikace pojmů zájmové skupiny a dosažení věcných dohod ve Spolkové republice Německo

Podle stavu z roku 2014 se potřeba migrace nejvíce projevovala v oblasti průmyslu a služeb. Do Německa se již v roce 2012 přistěhovalo více než milion lidí. Země totiž potřebovala řešit důsledky demografických změn a musela přilákat kvalifikované pracovníky i ze zemí mimo EU. Mohlo by se totiž stát, že v roce 2050 by v SRN nabídka pracovních sil klesla o 40 %. Průmysl i služby byly na imigraci závislé, právě vzhledem k poklesu pracující populace. Opatření k nedostatku pracovníků a kvalifikovaných pracovníků byli nejvíce směřovány k pracovní migraci. Vidět to bylo také v oblasti zajištění lékařské, nemocniční a ošetrovatelské péče. Německo se tak pro uprchlíky v období migrační krize stalo státem destinačním. Pojem destinační stát zmiňuje i Moravcsik (2019, 77) v podkapitole knihy Evropské integrační teorie. Tento status poté bude klíčový pro pochopení celé aplikace teorie mezivládního liberalismu na danou situaci. Problém však byl s uznáváním kvalifikace a integrací do společnosti. Úspěšná integrace by měla znamenat i uznávání kvalifikace získané v zahraničí. V Německu byl na to dokonce přijat i nový zákon o uznávání z roku 2012, jeho implementace do praxe však byla pomalá. Řada imigrantů byla totiž zaměstnána pod svým vzdělanostním potenciálem. Úspěšná integrace tak nebyla úplně patrná (INSM).

Projevovala se tak závislost Německa na kvalifikovaných zahraničních pracovnících. V SRN v roce 2014 žilo téměř 16 milionů lidí migračního původu, přičemž polovina

z nich měla německé občanství. Spolkové úřady proto připravily podrobný program imigrační integrace a začlenění imigrantů do plnohodnotného života. Touto problematikou se zabývaly takzvané integrační summity, které probíhaly v Berlíně, pod patronací spolkového kancléře. V roce 2014 byl hlavním tématem summitu odborné vzdělávání. Ukázalo se, že integrace není jednosměrná. Lidé s migračním pozadím se nemusí jednostranně integrovat – společnost musí být také ochotna se otevřít. Pouze v této vzájemné spolupráci může integrace uspět, a to i ve vzdělávání. V tomto duchu hovořila Spolková kancléřka na závěrečné tiskové konferenci (Die Bundesregierung).

V souvislosti s integračním summitem se řešilo také téma takzvané Charty diverzity⁵, která je vlastním závazkem k uznání diverzity. Tato Charta diverzity se tak stala jedním z kroků k dosažení věcných dohod. Ke konci roku 2014 ji podepsalo více než 1900 společností a veřejných institucí SRN s přibližně sedmi miliony zaměstnanců. Cílem Charty je zajistit pracovní prostředí bez předsudků: „*Všichni zaměstnanci by měli zažít uznání – bez ohledu na pohlaví, rasu, národnost, etnický původ, náboženství nebo přesvědčení, zdravotní postižení, věk, sexuální orientaci a identitu.*“ Podle slov kancléřky Merklové je nutná interkulturní kompetence: „*Bud' z osobní zkušenosti, nebo ze zkušenosti. Protože když potkáte lidi se speciální biografií, je vždy důležité, aby k tomu bylo základní porozumění.*“ Měly tak být zajištěny rovné příležitosti k odborné přípravě pro všechny (Die Bundesregierung 2014a).

Obdobná byla situace v azylové politice, která měla zajistit zlepšení v integraci. V prosinci 2014 byl Spolkovým sněmem a Spolkovou radou přijat zákon, ve kterém se zjednodušilo azylové a pobytové právo. Uvolnily se požadavky na bydliště a pohyb po SRN, po třech měsících pobytu na federálním území se zmírňovala pobytová povinnost, azylanti dostávali místo naturálních dávek peníze, věcné dávky zůstaly zachovány pouze v počátcích přijímacích řízení a usnadnil se pro ně nástup do práce (Die Bundesregierung 2015a).

V únoru 2015 spolková ministryně práce, spolková ministryně pro rodinu a komisařka pro rodinu představily studii „Trh práce 2030“, ve které byly vypracovány scénáře poptávky a nabídky práce, se zvláštním důrazem na imigraci. Bylo konstatováno, že oproti létům před migrační krizí bylo zaměstnáno více lidí, více se jich přistěhovalo, než odstěhovalo. Vše se stále točilo kolem jednoho problému. Bez imigrace by totiž nebyl dostatek pracovní síly (Die Bundesregierung 2015b).

SRN se tak stala oblíbenou destinací migrantů, byli potřeba, občané Německa však měli určité představy o tom, koho v zemi chtějí a koho ne. Průzkum Evropské komise z roku 2015 ukázal, že jsou Němci obzvláště skeptičtí k imigrantům ze zemí mimo EU. Do země se v roce 2013 přistěhovalo více lidí než za posledních dvacet let, konkrétně 1,23 milionu, z toho však byla většina z Evropy, tedy lidí, kteří přišli za prací. Žadatelů o azyl ze Sýrie a Afriky bylo pouze deset procent, tj. cca 120 tisíc. V roce 2014 to bylo okolo 200 tisíc, jejich podíl stoupl na 25 procent. Vyplouvala tak na povrch teze, kdy je imigrace považována za obohacení a kdy je úspěšná. Například v hlavním městě spolkové země

⁵ Charta diverzity iniciovaly 4 společnosti v prosinci 2006 pod záštitou spolkové kancléřky. V roce 2010 byl založen spolek, jehož zakladateli se staly BASF, Bayer AG, BP Europa SE, Daimler AG, Deutsche Bahn, Deutsche Bank, Deutsche Telekom, E-ON, Ford Werke GmbH, Henkel AG a Mc Donalds Germany. V roce 2018 již měl 3000 členů. Je součástí Evropské Charty diverzit (Die Bundesregierung 2014a).

Bádensko-Württembersko, Stuttgart, měl téměř každý druhý obyvatel migrační původ. Žili zde lidé ze 180 národů a téměř bez problémů. Tento program integrace byl zahájen již v roce 1978 a pokračoval v dalších letech, kdy byla vytvořena „Aliance pro integraci“, síť dobrovolných pomocníků. Stuttgart je tak považován za vzor pro celou Evropu. Vidíme, že v tomto městě dokázali s migrací pracovat již dlouho před „multikultliti“ (Dierks 2015).

Pokud bude chtít Německo do roku 2050 udržet počet pracovníků a svůj sociální systém stabilní, potřebuje více než půl milionu imigrantů ročně. V letech 2014-15 jich do země v průměru přišlo více o 450 000, než odešlo. V dalších deseti letech musí být tento trend zachován, aby nedošlo k poklesu pracovníků. Po roce 2026 však dojde kvůli odchodu generace „baby boomu“ do důchodu a k udržení úrovně pracovní síly bude nezbytně nutná čistá migrace 600 000 lidí ročně. Odborníci varovali, že příliv imigrantů z Evropy se bude postupně snižovat a do roku 2050 lze očekávat počet přistěhovalců z Evropy až čtyřikrát menší, než byl v roce 2014, kdy přišlo 300 000 lidí. Z tohoto důvodu je nutné zajistit pracovní síly ze třetích zemí mimo EU. K zajištění tohoto cíle byl v roce 2015 přijat i nový imigrační zákon, který zprůhlednil a zjednodušil imigrační pravidla a poskytl imigrantům podmínky na dlouhodobý pobyt a naturalizaci (von Borstel 2015).

Podle studie, vypracované Institutem pro výzkum trhu práce a zaměstnání (IAB) a University of Applied Sciences (Univerzita aplikovaných věd) v Coburgu (z roku 2015) a podle nynějšího populačního vývoje s prognózou na rok 2030 není možné udržet počet lidí v produktivním věku bez imigrace zahraničních pracovníků ze třetích zemí. I když bude pracovat více žen a věk odchodu do důchodu by se zvýšil na 70 let, bude SRN stále závislé na migraci. Jak je tedy možné tuto úroveň udržet i do budoucna? Vědci vypočítali následující:

- Za posledních 60 let se každý rok přistěhovalo v průměru 200 000 lidí. Pokud imigrace zůstane na této úrovni, bude v roce 2050 pracovat přibližně o osm milionů lidí méně než dnes.
- V nepravděpodobném případě, že by do SRN nepřicházeli vůbec žádní další přistěhovalci, bylo by o 16 milionů méně lidí, kteří by mohli v Německu pracovat (Linder 2015).

Odkud přijdou imigranti? Většina imigrantů v současnosti pochází ze zemí EU. V roce 2013 to bylo kolem 300 000 lidí, tedy přes 60 procent všech imigrantů. Podle odborníků se však toto číslo bude v budoucnu snižovat:

- Populace stárne i v dalších zemích EU.
- Jakmile se takzvané „krizové země“ na jihu Evropy ekonomicky vzpamatují, bude odtamtud emigrovat méně lidí.
- Vysoká úroveň imigrace z nových přístupujících zemí Bulharska a Rumunska během několika let klesne na výrazně nižší úroveň (Linder 2015).

Každý rok tak bude zapotřebí 276-491 tisíc přistěhovalců ze zemí mimo EU. Pokles by znamenal riziko pro hospodářskou prosperitu. Příspěvky na sociální zabezpečení a daně by rostly, protože finanční zátěž by byla rozložena na méně pracovníků. Ani prudce rostoucí míra zaměstnanosti žen, ani vyšší věk odchodu do důchodu z 67 nebo dokonce 70 let nebo prodloužení roční pracovní doby nemůže zastavit pokles potenciálu pracovní

síly. Obyvatelé SRN si riziko nepřipouštěli, podle průzkumu Bertelsmannovy nadace si 28 % lidí myslelo, že počet pracovníků se v příštích desetiletích bez přistěhovalců nesníží vůbec nebo maximálně o milion pracovníků. Přitom jich bude chybět 16 milionů (Hertreiter 2015).

Znovu podle Bertelsmannovy nadace si 60 % respondentů myslelo, že lidé ze zahraničí se mohou cítit vítáni a to absolutně, dokonce 75 % si myslelo, že obce a úřady migranty vítají s otevřenou náručí. Zároveň však rostly i očekávání nově příchozích. Rozhodněji se předpokládalo, že přistěhovalci jsou ochotni se integrovat. Měli by se silněji přizpůsobit německé kultuře, ale zároveň lépe přispívat své vlastní kultuře. To nemusí být nutně rozpor. Podle autorů to má něco společného s rozšířenou touhou respondentů po prosperujícím soužití. Na oplátku by respondenti byli ochotni se hodně zlepšit: větší podpora cizinců na úřadech práce, uznávání zahraničních školních a vysokoškolských titulů, snadnější naturalizace nebo alespoň trvalé právo pobytu. Většina také vnímá cizince jako kulturní obohacení. Problémem však zůstává východ Německa. Přestože na území bývalé NDR nejsou téměř žádní cizinci, tak každý druhý člověk si tam myslel, že přistěhovalci nejsou vítáni. V západní části to bylo pouze 33 % respondentů. Nepravdivé byly rovněž argumenty a přežitky, že migranti zatěžují fondy sociálního zabezpečení. Podle statistik 6,6 milionů lidí bez německého pasu zajistilo v roce 2012 přebytek fondu sociálního zabezpečení v celkové výši 22 miliard euro. Každý cizinec platil v průměru o 3 300 euro více daní a příspěvků na sociálním zabezpečení ročně, než kolik dostávali ve státních dávkách (Denkler 2015).

SRN se stala nejoblíbenější imigrační zemí v Evropě. Podle studie Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) z roku 2014 se SRN řadilo na druhé místo mezi 34 průmyslovými zeměmi, které patřily do organizace na seznamu nejvyhledávanějších cílových zemí – za USA a před klasickými imigračními zeměmi Kanadou, Austrálií a Velkou Británií. Existuje důvod, proč bylo Německo tak vyhledáváno. Největší ekonomice EU se dařilo poměrně dobře a německý trh práce nabízel mnoho příležitostí. V mnoha případech však lidé s migračním pozadím nepatřili mezi vysoce kvalifikované. V roce 2015 nemělo maturitní vysvědčení 13 % imigrantů a 38 % nemělo odbornou kvalifikaci. Pro srovnání s Němci, kterých bylo 1,7 % bez maturitního vysvědčení a 14 % bez odborné kvalifikace. Naopak podíl lidí s vysokoškolským vzděláním byl u skupiny s migračním pozadím vyšší než u rodilých Němců (Brodmerkel 2017).

Počáteční zjištění o úrovni vzdělání těch, kteří hledali ochranu a kteří přišli do Německa v posledních letech, naznačovaly, že jejich úroveň vzdělání je extrémně heterogenní. Na jedné straně mnoho lidí, kteří pocházejí ze Sýrie, Íránu nebo balkánských států, má přísnou vzdělávací biografii. Na druhé straně existuje skupina poměrně špatně vzdělaných lidí, kteří jsou již ve druhé generaci na útěku nebo patřili k menšinám, které byly diskriminovány v přístupu ke vzdělávacím příležitostem ve svých domovských zemích (Ibid).

V této globální konkurenci se mnoho integračních politiků snažilo učinit z Německa atraktivní destinaci pro přistěhovalce. Cílem bylo umožnit migrantům, aby se rovným způsobem podíleli na hospodářském, kulturním a společenském životě. Zároveň bylo cílem posílit integraci a sociální soudržnost. V září 2010 tehdejší federální vláda poprvé přijala celostátní integrační program. Od té doby se všichni cizinci, kteří již žijí a nově přistěhovalí do Německa, mohou a měli by se zúčastnit integračního kurzu, který je určen k tomu, aby

je naučil německý jazyk, kulturu a právní systém ve 430 až 1000 lekcích v závislosti na jejich potřebách. Aby bylo možné zvládnout situaci uprchlíků, spolková vláda dále zvýšila financování jazykových kurzů a integračních programů (Ibid).

Po zkušenostech, které Německo získalo s integrací uprchlíků do německého prostředí v průběhu let 2015 až 2019, byl dalším milníkem na cestě k zabezpečení kvalifikované pracovní síly ze zemí mimo EU rok 2020, kdy k 1. březnu vstoupil v platnost Zákon o kvalifikovaném přistěhovalectví. Tento zákon zajišťuje nový právní rámec, usnadňující kvalifikovaným pracovníkům především ve vzdělávacích profesích přístup k pracovním příležitostem a zlepšuje vyhlídky zahraničních kvalifikovaných pracovníků. Týká se rovněž specialistů s odborným vzděláním, kvalifikovaných pracovníků s akademickou kvalifikací a „Modrou kartou EU“⁶, snazšího přístupu na trh práce pro IT specialisty, zrychleného postupu pro profesionály a dlouhodobých vyhlídek pro kvalifikované pracovníky. To vše v souladu a podle pokynů pobytového práva Evropské unie (BMI).

Na několika příkladech bylo znázorněno, že Německo mělo jasnou pozici destinačního státu. Tuto pozici potvrzovaly také zájmové skupiny v Německu, které nutně potřebovaly pracovní sílu, a ještě více kvalifikovanou pracovní sílu. Díky tomu bychom mohli ocenit, i přes nuance, jasnou vizi a přesvědčení, jak má vypadat řešení migrační krize. V tomto duchu Německo také jednalo na Evropské úrovni. Z pohledu mezivládního liberalismu se dá konstatovat, že Německo využilo vcelku jednotného názoru zájmových skupin a prostřednictvím svého statutu destinační země dokázalo vést vyjednávání i na Evropské úrovni. Německo zastávalo návrh Evropské komise z května 2015, o přerozdělení uprchlíků mezi ostatní členské státy (Tagesschau 2015).

Mezivládní liberalismus nejvíce postihuje jednotu názorů jednotlivých aktérů, kteří vytvářejí národní preference, aby pak s nimi přišli na mezinárodní kolbiště, kde dokážou dosáhnout svého cíle, jako to bylo v případě Německa, které uspělo s návrhem na přerozdělování uprchlíků. Když pak viděli, že systém přerozdělování nefungoval, bylo to znovu Německo, které iniciovalo dohodu mezi Evropskou unií a Tureckem v zamezení ilegálního příchodu migrantů do EU.

2.2. Aplikace pojmů zájmové skupiny a dosažení věcných dohod v České republice

Diametrálně odlišná byla situace v České republice. Přestože stárnutí populace se bytostně dotýkalo i Česka. Napomáhala tomu také řada prohlášení v jiných zemích EU a rétorika představitelů vlády ČR. Přes odpor populistických a protiimigračních stran, které se snažily získat na svou stranu širokou veřejnost, bude Evropa čelit výzvě k zabezpečení trhu práce. Podle J.Ch. Dumonta, experta OECD na problematiku migrace, který řekl: „*Když zavřete dveře migraci, budete za to platit ekonomickou cenu.*“ Týkat se to bude nejen odborné kvalifikace, ale také samotných počtů pracovníků. Pokud by se trend vyvíjel jako doposud, bude mít SRN v roce 2050 pouze 74,7 milionů obyvatel,

⁶ „Modrá karta EU“ nabízí privilegia pro přistěhovatele a jejich rodiny. Tímto způsobem mohou potenciální žadatelé dlouhodobě plánovat svou budoucnost v Německu s předčasným právem trvalého pobytu: Po 33měsíčním pobytu mohou získat neomezené povolení k usazení, a pokud prokážou, že mají dobré znalosti němčiny i po 21 měsících (BMI).

s průměrným věkem téměř 50 let (údaj ze statistického úřadu Eurostat). Přesto jsou státy EU, které jsou svou rétorikou hnány opačným směrem od demografické reality. Jedná se především o státy, které byly postiženy hospodářskou krizí 2008 nejvíce. Využívají toho pravicoví extremisté, kteří obviňují EU z otevírání bran unie přílivu přistěhovalců, kteří „kradou práci“, srážejí dolů mzdy a snižují životní úroveň a zvyšují míru kriminality (E15.cz, 2014). V České republice tak většina zájmových skupin byly proti řešení migrační krize podle modelu Evropské komise z května 2015.

Dalším naléhavým argumentem byl sílící dopad na financování důchodů a zdravotnictví. Týká se to především SRN a Španělska, které budou mít nejstarší populaci. Podle prognóz Eurostatu budou na každého důchodce připadat pouze dva lidé produktivního věku. Pokud se nebude využívat přistěhovalců, bude Evropa potřebovat neuvěřitelné zvýšení produktivity práce, aby udržela své životní standardy (Ibid).

Přítom stejně jako v Německu, tak i v České republice byl nedostatek pracovních sil. Otázkou zaměstnávání zahraničních pracovníků se zabýval také Svaz průmyslu na svém sněmu, který se konal u příležitosti konání Mezinárodního strojírenského veletrhu v Brně, v září 2015. Prezident Svazu průmyslu a dopravy, Jaroslav Hanák, na sněmu rozebíral špatný stav a činnost Úřadů práce ČR, který se nijak nezapojuje do realizace požadavků českého průmyslu. Podle jeho slov chybí v průmyslovém odvětví 140 tisíc zaměstnanců, kteří by měli být kvalifikovaní v technicky zaměřených oborech. Podle něj jsou pro české podniky zajímaví například Ukrajinci. Jeho slova podpořil také tehdejší premiér Vladimír Sobotka, který ho ujistil, že je stoupencem získávání pracovníků z regionů, které jsou ČR kulturně blízké. Sobotka nabídl jednání se zaměstnavateli, kde by se problém zaměstnávání Ukrajinců a vydávání pracovních karet pro ně, řešil. Tento přístup obou pánů ukazoval na to, že ČR o zaměstnance z ciziny stojí, ale pouze o pracovníky z Ukrajiny. Stejný přístup k tomu měl také prezident republiky Miloš Zeman (E15.cz).

Podle českých byznysmenů však neměla migrační krize pouze negativní stránky. Někteří z nich v ní viděli i pozitiva ve smyslu pomoci české ekonomice. Například předseda představenstva mladoboleslavské Škody Winfried Vahland viděl přínos uprchlíků nejen v kulturním obohacení, ale i využití jejich vzdělanosti v zajištění ekonomického rozvoje firem. Sám byl totiž v ČR cizinec a byl rád, jak ho v Česku vřele přijali. Zkušenosti má i s neevropským obyvatelstvem, jelikož v minulosti působil v Číně a Brazílii. Evropa je podle něj povinna těmto lidem pomoci: „*Když se podíváme na jejich chudobu a nouzi a porovnáme to s naším blahobytem v Evropě, tak máme morální lidskou povinnost jim pomoci. Je třeba se prostě podělit,*“ řekl předseda představenstva největší tuzemské automobilky (Šrajbrová 2015).

V té době do hry vstoupily takzvané povinné kvóty. Evropská komise trvala na vyrovnaném přerozdělení uprchlíků do jednotlivých unijních zemí. Česká vláda uvedla, že povinné kvóty odmítá, ale že již dříve se zavázala přijmout 1500 běženců. Proti povinným kvótám se stavěl i prezident české Hospodářské komory Vladimír Dlouhý, který se ale jinak se slovy Winfrieda Vahlanda ztotožňoval. Navrhoval společný fond státu a podniků, ze kterého by se financovalo vzdělávání a rekvalifikace migrantů, tak aby migranti mohli alespoň částečně vyřešit problém především v nedostatku pracovníků v technicky zaměřených firmách. Vladimír Dlouhý tak pokládal otázku: *"Jestliže si podniky stěžují, že v České republice je nedostatek technicky vzdělaných středních kádrů*

a že děti nechtějí chodit do učňovských zařízení, tak proč nevyužít této vlny?" dále dodal, že by cizinci mohli obsadit také mezi Čechy neoblíbená místa řidičů autobusů a kamionů. Stejný názor měli i ředitelé některých odborných škol, kteří viděli nezájem českých studentů o odborné školství, tak proč by nemohli studovat v těchto učňovských oborech cizinci. Ozvali se i někteří majitelé firem, kteří viděli v zaměstnávání uprchlíků možnost zajistit si pracovní sílu. Všichni však předpokládali výuku českého jazyka migrantů a jejich potřebnou rekvalifikaci v určených oborech, kterou by ale měl zajistit stát. Ekonom Petr Houdek dodal, že migranti zdaleka nemusí obsazovat jen druhořadé pozice: *„Kvůli nutnosti být aktivní, inovativní a s velkou vůlí v nové domovině prorazit se oni či jejich děti často stávají výraznými podnikateli a zakladateli největších technologických společností dneška, Amazonu, Applu, eBay, Facebooku, Googlu, Oraclu či Uberu, jsou v první či druhé generaci přistěhovalci,“* připomněl ve svém komentáři pro Hospodářské noviny (Ibid). Můžeme vidět, že zájmové skupiny měly jiný pohled na situaci a řešení věcných dohod bylo tak velmi obtížné.

Očekávalo se, že dříve či později migranti přijdou a česká republika na to musí být připravena. Jednou z možností byl výše zmíněný společný fond státu a podniků. Vznik fondu pro integraci uprchlíků, který založila Hospodářská komora ve spolupráci se Sdružením pro integraci a migraci (SIMI) s odůvodněním, že i když zatím v ČR žádný velký počet uprchlíků nebyl, tak v budoucnu bude a ČR musí být na to připravená. Především v oblasti zaškolování a přeškolování, jakožto nástroje, který zohlednil fakt, že ČR přece jen něco dělala a zároveň tím odpoví stížnostem podnikatelů, že jim chybí lidi. K tomu si komora také prováděla vlastní průzkum u 800 respondentů, kteří ve 40 procentech kladně odpověděli, že by si dokázali představit zaměstnat azylyanty. Čtvrtina respondentů odpověděla, že jsou připraveni do fondu přispět. Vladimír Dlouhý téměř věštecky předpověděl dnešní situaci: *„Vezměte si složitou situaci na Ukrajině, kde nemůžeme vyloučit další výrazné zhoršení situace – ani to, že tady najednou budeme mít ukrajinskou uprchlickou vlnu. Jistě, Ukrajinci jsou nám kulturně, historicky, vzdělanostně i jazykově bližší než uprchlíci z jiných částí světa. Ale za zbytečné považují až příliš radikální názory vůči muslimům, islámu, migrantům jako takovým.“* V neposlední řadě se předseda hospodářské komory vyjádřil k tomu, zda se v budoucnu SRN postoj k migrantům přece jen dlouhodobě ekonomicky vyplatí. Oznámil, že neví, ale bojí se toho, že se ČR nevyplatí její postoj. Němci podle něj slíznou smetanu a nechají si ty vzdělanější uprchlíky a do ČR se přelíjí ti méně schopní (Žižka 2016). To potvrzuje i fakt, že Česká republika nebyla v očích uprchlíků destinačním státem, jednalo se maximálně o stát tranzitní. Jehož funkce je jenom klidný a bezpečný průchod do destinačního státu jako bylo Německo.

Klíčový pro další vývoj situace na české scéně byl přelomový summit EU, který se věnoval Dohodě mezi EU a Tureckem. Tuto dohodu lídři EU podepsali s premiérem Turecka dne 18. března 2016, která měla zamezit nelegálnímu přechodu migrantů na řecko-tureckých hranicích. Turecko se v ní zavázalo přebrat všechny uprchlíky z Řecka zpět do Turecka. Tím by se migrační tok dostal pod kontrolu, omezil se, ale hlavně, by se přesunul za vnější hranice EU. Evropská unie za každého nelegálního uprchlíka vráceného do Turecka, by přijmala jednoho legálně přímo z Turecka. Především se jednalo o rozbití pašeráckých gangů a o zamezení nelegální migrace, jelikož migranti takto vrácení do Turecka by ztratili možnost legálního přesídlení do Evropy (Prouza 2016). Tento summit EU byl klíčový pro řešení věcných dohod i přes další problémy zmíněné níže.

Dohoda rovněž řešila závazek EU vůči Turecku otevřít další kapitoly v dlouho zastavených přístupových jednáních Turecka do EU. Euroskeptici a nacionalisté však v tom viděli vydírání ze strany Turecka. Jejich přístup byl jasný důkaz toho, že EU jedná správně, jelikož pokud by se zastavil proud statisíců nelegálních uprchlíků do Evropy, přišli by tyto protiintegrační síly o možnost strašit lidi a získávat laciné politické body. V té době se nevědělo, jestli dohoda bude fungovat, ale ČR měla pouze dvě možnosti, buď stát stranou a trousit negativistické poznámky, nebo se aktivně podílet na vyjednáváních s Tureckem (Ibid).

Podle mezinárodního hnutí Amnesty international, Evropa ne úplně zvládala migrační krizi, protože systém přerozdělování a migračních kvót nefungoval. Pozornost věnovala tomu, jak lze odlišit ekonomické migranty od uprchlíků před válkou prostřednictvím azylového řízení. Vysvětlovala, proč jsou mezi migranty většinou muži, protože lépe zvládnou dlouhou cestu, aby později zabezpečili podmínky pro příchod jejich rodin, formou sloučením rodiny v nové zemi. Okolní arabské státy nepřijímali uprchlíky, jelikož jim neudělili víza a nepřijaly Úmluvu o právním postavení uprchlíků z roku 1951. Objasnila důvod, proč migranti nechtějí do ČR, jelikož i mezi nimi se ví, že je do Evropy nikdo nezval (viz. slova Zemana) a že celková nálada v ČR je protiimigrační a xenofobní až rasistická. Z programu Generace 21, ve kterém se mělo 153 iráckých křesťanů přesídlit, tak v ČR v červnu 2016 zůstalo pouze 40. Následně jej zrušil tehdejší Ministr vnitra Milan Chovanec. Z více než 1600 uprchlíků, které měla ČR přijmout v rámci takzvaných kvót, jich bylo přijato pouze 12. Podle jeho slov jich ani více nebude. Důraz hnutí kladlo na to, že migrace je oboustranný proces, který nesmí být podceňen. Migranty je potřeba do majoritní společnosti začleňovat, a ne je vytlačovat na okraj společnosti. Jedině tak bude integrace úspěšná a obohacující pro obě strany. Tématem pouček byla i skutečnost, že ČR má zkušenosti s migranty, například v 90—tých letech po rozpadu bývalé Jugoslávie, Česká republika přijala tisíce uprchlíků a poskytla jim ochranu. Po uklidnění situace jich část zůstala, většina se jich vrátila zpět (Amnesty). Amnesty international tak byla jedna z mála zájmových skupin, která byla pro imigrační a otevřená dialogu.

Jednou z mála politických stran, která na české politické scéně prosazovala zapojení České republiky do řešení migrační krize, byla Česká pirátská strana. Piráti prosazovali racionální přístup jak na úrovni EU, tak i ČR. Zasadili se o změnu Dublinského systému. Apelovali na evropskou solidaritu, souhlasili se zavedením jednotného azylového řízení. Mělo se to však týkat válečných uprchlíků, u ekonomických migrantů by ponechali stávající zákony. Řešení viděli rovněž v zapojení jednotlivých dobrovolníků, spolků a charit. Prosazovali následující východiska (Pirátská strana 2015):

- 1) žádost o azyl i mimo EU do kteréhokoliv členského státu – možnost požádat o azyl co nejbližše jejich domova na k tomu vybudovaných evropských ambasádách, společný rozpočet EU k pokrytí nákladů a lepší možnost eliminace nežádoucích osob;
- 2) umístování podle preferencí – uvedení zvláštních důvodů pro preferenci země, uprchlíky bez preferencí umístovat do dalších zemí EU na zásadě dobrovolné solidarity;
- 3) větší příspěvek hospodářsky silnějších členských zemí na řešení migrace – dokud nedojde k většímu sblížení výše příspěvku na uprchlíka v různých členských státech,

touha přesunu do bohatší části neustane, nárok na příspěvek by měl uprchlík pouze v zemi, ve které požádal o azyl, čímž bude motivován v dané zemi zůstat;

4) boj proti nelegálnímu převaděčství – tím, že EU poskytne uprchlíkům legální a bezpečnou alternativu;

5) mírová politika a embargo na zbraně ve válečných zónách – zákaz vývozu zbraní pro jiné než oficiální spojenecké jednotky;

6) diplomatické řešení – mírové řešení konfliktu v Radě bezpečnosti OSN.

Účast ČR viděla Pirátská strana v rozumném počtu dobrovolně přijatých uprchlíků, schopnosti diskutovat a podílet se na řešení vlivu vlny uprchlíků, umožnit snadné přesídlení preferovaným skupinám. Dále to bylo v dodržování pravidel Schengenského prostoru a brzké zrušení kontrol, v lepším zacházení v táborech a v zapojení samospráv. V neposlední řadě také možnost pracovních návyků již v době azylového řízení, zabezpečení integrace cizinců do společnosti a transparence při nakládání s veřejnými prostředky (Ibid).

Hlavní problémy v řešení migrační krize byly v neinformovanosti uprchlíků, jaké je čekají v Evropě procedury k získání azylu a jaké mají práva a povinnosti. Dále to byly velmi omezené legální migrační cesty, které nahrávaly převaděčství, proto bylo důležité otevřít co nejvíce migračních kanálů, jako to například dělalo Srbsko na hranicích s Maďarskem. Kapitoly sama pro sebe byli dětští migranti, zejména ti bez doprovodu. Je potřeba zlepšit ustanovování opatrovníků. S tím je spojená jejich integrace do společnosti, aby nedocházelo k jejich radikalizaci, jako to bylo například u uprchlíků z Alžírsko do Francie. Dále je to otázka vzdělání, a to některými formami aktivit již v uprchlických táborech. Rovněž je důležitá ochota pomáhat. V těch zemích, ve kterých je problém s počtem migrantů největší je i více humánní přístup. V otázce kvót to byla vnitřní záležitost EU. Rada Evropy stála především o větší solidaritě, protože problém bez této solidarity všech zemí Evropy nebylo možné vyřešit. Relokační mechanismus byl jednou z forem solidarity. Možná se to od počátku vzalo za nesprávný konec, a proto postoj některých zemí byl takový jaký byl. Přesto se i v České republice našly hlasy podporující řešení migrace stejným způsobem, jako v Německu (Bednářová 2017).

K vyhodnocení můžeme uvést následující. V souvislosti s prvním pojmem to byla role zájmových skupin v migrační krizi. Na základě důkazů předložených v této kapitole lze konstatovat, že aktivace zájmových skupin proběhla v obou zemích úspěšně. Zájmové skupiny měly poměrně velký vliv na rozhodovacím procesu obou států. Odlišný však byl názor většiny zájmových skupin v Německu a v České republice. Především na řešení migrační krize, ale i na způsobu přijímání a přerozdělování uprchlíků. Jedny z mála, které přijímání uprchlíků v České republice požadovaly, byly profesní svazy a průmyslová lobby, ale i ony by více přivítaly pracovníky z kulturně blízkých zemí. Z humánního hlediska se k nim připojily také neziskové a humanitární organizace.

Druhým pojmem, který jsme sledovali byla otázka dosažení věcných dohod na Evropské úrovni. Přestože jsme se tomuto tématu nevěnovali podrobně, jako u zájmových skupin, můžeme dojít k závěru, že věcných dohod na Evropské úrovni se v období migrační krize příliš nedosáhlo. Můžeme zmínit kvóty, které navrhla Evropská komise

v květnu 2015, ty však nebyly příliš naplněny, především ze strany České republiky a některých dalších států. V kapitole byly také zmíněny dohody s Tureckem, které můžeme brát jako částečné dosažení věcných dohod. Problém ovšem je, že dohoda byla sjednána mezi EU a nečlenským státem. Byla to tak jediná dohoda, na které se členské země EU dokázaly dohodnout jednomyslně, ovšem odpovědnost za řešení migrační krize byla de facto přenesena na Turecko. Proto nelze hovořit o věcné dohodě, naplňující podstatu evropské integrace.

Ve Spolkové republice Německo byly zájmové skupiny odhodlanější, co se týče přijímání uprchlíků. Primárně se zájmem o pracovní síly. Zájmové skupiny si byly velmi dobře vědomy situace, ve které se Německo nacházelo a viděly v této krizi šanci pro její změnu. Avšak možnosti Německa nebyly nekonečné a zájmové skupiny to věděly. Stály proto za způsobem řešení, tak jak jej navrhovala Evropská komise, tj. prostřednictvím kvót na přerozdělování uprchlíků.

V České republice byla situace odlišná, zájmové skupiny byly v podstatě proti přijímání uprchlíků z Blízkého východu. Podle jejich slov by pro ně byla nejpříjemnější migrující pracovní síla z Východní Evropy. Ze zjištěných empirických dat vyplývá, že největší vliv na proti migračních náladách měla zájmová skupina průmyslníků. Přeneseně ovlivnila politickou reprezentaci, u které se to projevilo v neochotě plnit kvóty, jež navrhla Evropská komise v květnu 2015.

Z aplikace teorie vyplývá, že mezivládní liberalismus poměrně dobře popsal situaci a pozici zájmových skupin v obou státech. Dokázal poukázat na to, jakou váhu v rozhodovacím procesu tyto skupiny mohou mít. Kde však můžeme vidět problém, je otázka věcných dohod, jak bylo zmíněno výše. Aplikací teorie dohod může docházet až k její erozi, což se potvrdilo právě v souvislosti s řešením migrační krize v letech 2015-2016. Tuto skutečnost lze chápat, jako dezintegrační prvek.

3. Aplikace teorie neofunkcionalismu

V první kapitole jsme si vymezili dva pojmy, které budeme sledovat v rámci aplikace teorie neofunkcionalismu na téma migrační krize v letech 2015-2016. Těmito pojmy byly národní elity spjaté s rolí veřejného mínění a politizací tématu. Druhým pojmem byl vztah elit a obyvatel k evropské integraci. Rovněž v této kapitole nám empirická data nejprve ukáží situaci v jednotlivých zemích. Aplikace teorie bude prostřednictvím projevů spolkové kancléřky Angely Merkelové a předsedy vlády Bohuslava Sobotky. V jednotlivých podkapitolách jsou dále zmíněna data, které by nám měly potvrdit, zda bylo téma migrační krize zpolitizováno, nebo nikoliv. V závěru každé z podkapitol jsou uvedeny studie a průzkumy veřejného mínění společně s grafy. Výsledkem by tak měl být obraz situace v Německu a ČR z pohledu neofunkcionalismu.

3.1. Aplikace pojmů národní elity a otázky veřejného mínění ve Spolkové republice Německo

Již na sklonku roku 2014 se řešila pomoc Spolkové vlády SRN obcím, které byly nejvíce zasaženy imigrací z členských zemí EU, jim federální vláda ulevila o 25 milionů eur. Suma byla rozdělena rovnoměrně všem spolkovým zemím. Řada obcí měla problémy s ubytováním imigrantů a jejich začleněním do běžného života, včetně umístění dětí do škol. Věnoval se tomu Výbor státního tajemníka pro migraci. Jednalo se o navýšení federálního příspěvku na bydlení. V souvislosti s tím se také zpřísnili podmínky proti zneužití příspěvků (Die Bundesregierung 2014b):

- 1) v případě zneužití mohou být imigrantům uloženy dočasné zákazy pobytu, zabránění dvojím platbám formou uvádění DIČ při žádosti o přídatky na děti;
- 2) v boji proti nehlášené práci se zlepšuje spolupráce s finanční kontrolou;
- 3) zavádí se hrazení nákladů na vakcíny pro děti a mladistvé s nejasným statutem pojištění ze zákonného zdravotního pojištění.

V oblasti azylové a uprchlické politiky došlo na konci roku 2014 k intenzivnějším vztahům a úzké spolupráci mezi Spolkovou vládou, zemskými vládami a místními úřady. Důraz byl kladen na podporu nezletilých, jejich doprovod na přeshraničních cestách a při změně místa měly být hrazeny některé náklady. Pro rok 2015 spolková vláda vyčlenila o 500 milionů eur více a v roce 2016 dalších 500 milionů eur na zabezpečení přijímání a ubytování žadatelů o azyl (Die Bundesregierung 2014c).

V kontextu těchto událostí se ještě nevědělo, k čemu dojde v roce 2015. V srpnu 2015 na letní tiskové konferenci Spolkové kancléřky Angely Merkelové bylo konstatováno, že z důvodů rychlého nárůstu uprchlíků je potřeba k německé důkladnosti přiřadit také flexibilitu. SRN již v této otázce mnohé dosáhlo, muselo však prokázat odvahu a některé požadavky dočasně přepracovat. Věnovala se především standardům v požární ochraně nebo emisní kontrole při budování uprchlických ubytovacích zařízení. Věnovala se také rozšíření nabídky jazykových kurzů pro uprchlíky, vysílání pracovníků úřadu práce do každého přijímacího zařízení a spravedlivému rozdělení nákladů se spolkovými zeměmi

a obcemi. Vyrovnání se s uprchlickou krizí označila za národní úkol, který se týká všech. Kancléřka vyhlásila válku těm, kteří se zúčastnili xenofobních nepokojů. Politicky pronásledovaní lidé mají právo na azyl, s respektem k zachování lidské důstojnosti vyzvala k soucitu s uprchlíky. Směrem k podněcovatelům xenofobních demonstrací vzkázala: „*Neexistuje žádná tolerance pro ty, kteří zpochybňují důstojnost jiných lidí.*“⁷ (DW).

K tomu také vyzvala všechny členské státy Evropské unie: „*Evropa jako celek se musí pohnout. Státy se musí podělit o odpovědnost za uprchlíky žádající o azyl. Až dosud byla všeobecná občanská práva úzce spjata s Evropou a její historií. To je jeden ze zakládajících impulsů Evropské unie. Pokud Evropa selže v otázce uprchlíků, toto úzké pouto s univerzálními občanskými právy se přetrhne, bude zničeno a nebude to Evropa, jakou si představujeme*“⁸ (DW).

Na společné tiskové konferenci spolkové kancléřky Angely Merkelové s jejím rakouským protějškem Wernerem Faymannem, v září 2015, se objevila kritika postupu kancléřky k uprchlické byla obviněna z toho, že umožnila svým krizi. Kancléřka rozhodnutím o otevření hranic pro uprchlíky a tím způsobila zvýšení počtu uprchlíků. Uvedla k tomu, že ví o tom, že nejen u sesterské CSU, ale i ve vlastní straně se ozývají hlasy, že toto rozhodnutí bylo špatné. Zároveň, že se setkává také s odporem u řady státních vlád. Stejným způsobem se vyjádřil i ministr vnitra její vlády Thomas de Maiziere, který připustil, že se záležitost „vymkla kontrole“. Kancléřka přímo uvedla: „*Pokud se teď budeme muset omlouvat za to, že jsme v nouzové situaci ukázali přátelskou tvář, pak to není moje země.*“⁹ (Tagesspiegel 2015). Zároveň dodala: „*Pořád říkám, že to dokážeme, tohle dokážeme.*“¹⁰ Uvedla rovněž, že její souhlas s přijímáním uprchlíků, nebyl vyřčen na základě xenofobních nepokojů v Sasku, nýbrž na základě toho, jak lidé na mnichovském nádraží potleskem vítali uprchlíky. Jsou totiž situace, kdy se člověk musí rozhodovat rychle a nemůže dvanáct hodin čekat, když lidé pochodovali směrem k německým hranicím. Kancléřka také naznačila, že německá vstřícnost má své meze, hlavně v otázce usazování, a že musí platit Dublinská dohoda. Rozhodnutí rovněž přijal rakouský kancléř, který je velmi vděčný za tak rychlé rozhodnutí, a že nikdo by neměl přijít při hledání ochrany o život. Oba si byli vědomi toho, že obě země samy problém nevyřeší a vyzvali ke svolání speciálního summitu EU (Tagesspiegel 2015a). Jako v ostatních zemích Evropské unie se téma migrační krize silně zpolitizovalo.

Po pěti letech se tato slavná věta hodnotila. Vědci z Německého institutu pro ekonomický výzkum (DIW Berlín) zkoumali, do jaké míry jsou uprchlíci v SRN nyní integrováni. V minulosti se často diskutovalo o tom, jak rychle lze očekávat úspěch v integraci na trhu práce. V roce 2016 dvě třetiny uprchlíků hodnotili své šance jako vysoké. Muži, především ti vzdělanější, měli očekávání velká. Třetina uprchlíků

⁷ „*Es gibt keine Toleranz gegenüber denen, die die Würde anderer Menschen infrage stellen.*“ (DW).

⁸ „*Europa als Ganzes muss sich bewegen. Die Staaten müssen die Verantwortung für asylbegehrende Flüchtlinge teilen. Die universellen Bürgerrechte waren bislang eng mit Europa und seiner Geschichte verbunden. Das ist einer der Gründungsimpulse der Europäischen Union. Versagt Europa in der Flüchtlingsfrage, geht diese enge Bindung mit den universellen Bürgerrechten kaputt, sie wird zerstört, und es wird nicht das Europa sein, das wir uns vorstellen.*“ (DW).

⁹ „*Wenn wir jetzt anfangen, uns noch entschuldigen zu müssen, dafür, dass wir in Notsituationen ein freundliches Gesicht zeigen, dann ist das nicht mein Land*“ (Tagesspiegel 2015).

¹⁰ „*Ich sage wieder und wieder, wir können das schaffen, und wir schaffen das*“ (Tagesspiegel 2015).

zaměstnání spíše nečekala. Po dvou letech se očekávání podařilo naplnit polovině z nich, další třetina nedokázala najít práci, kterou očekávali. Kromě jazykových dovedností má pro kvalifikované zaměstnání zásadní vliv i jejich vzdělání. Například 75 % Syřanů, kteří uprchli do SRN, patřili ve své zemi ke vzdělanější části domovské populace. To má dobrý vliv na integraci. Z Iráku to bylo 53 % a z Afghánistánu 66 % imigrantů (DIW Berlin 2020).

Velmi dobrá integrace byla u dětí ve školách. Se svou školou vyjadřovaly děti a mladí lidé velký pocit sounáležitosti. Nadprůměrný počet z nich navíc využívá celodenní školy a zařízení mimoškolní péče. Jsou tak se svými vrstevníky po celý den. Nedostatečná byla zatím jejich účast na dobrovolných vzdělávacích příležitostech, jako jsou sportovní kluby a zájmové kroužky (Ibid).

Snižovaly se rovněž obavy v hostitelské společnosti. Podíl respondentů, kteří jsou „velmi znepokojeni“ imigrací, klesl ze 46 % v roce 2016 na 32 % v roce 2018. Přispívá k tomu také osobní setkání a kontakty mezi uprchlíky a místními obyvateli. V roce 2018 však měla s německým obyvatelstvem pravidelné kontakty jen asi polovina uprchlíků. Integrace zatím není dokončena, jedná se o dlouhodobý proces, ale SRN je na dobré cestě. Průzkumu se zúčastnilo 7 950 uprchlíků, kteří přišli v letech 2013 až 2016 (Ibid).

Slavný výrok byl z úst kancléřky vyřčen jen tak mimoděk. Přesto se stal slavný a německá media jej citují v původním znění: „*Německo je silná země. Zvládli jsme toho už tolik – a zvládneme to.*“ Jsou to původně slova z úvodní znělky dětmi oblíbeného seriálu Bořek stavitel. Tehdejší kancléřka 31. srpna 2015 rozhodla o tom, že uprchlíkům umožní vstup na území SRN a poté žádat v zemi o azyl. Rozhodnutí bylo v rozporu s Dublinským systémem, který určoval, že uprchlíci musí požádat o azyl v té zemi, ve které poprvé vstoupí na území EU. Pravidlo se však nemohlo dodržovat, a to především kvůli velkému množství uprchlíků (Brücker 2020).

Jejich začlenění do společnosti se podařilo zajistit téměř polovině z nich. Díky jejich vzdělanosti se naučili německy a úspěšně si našli práci. Přesto ale kvalifikovanou práci má necelých 50 % z nich. Dalších 44 % z nich dělá manuální nebo neodbornou činnost. Poloviční úspěšnost při hledání práce také mají ženy oproti jejich mužským protějškům. Obdobná situace je také při doplňování kvalifikace, kterou provádí pouze 20 % z méně vzdělaných uprchlíků. Velmi dobře se dařilo začleňovat malé děti uprchlíků, kteří chodili do školy. Více než 90 % všech dětí, které chodili do školy, mluvilo ve 12 letech se svými přáteli převážně německy. Údaje pochází z analýzy Institutu pro výzkum pracovního trhu a zaměstnání (Ibid) a Německého institutu pro ekonomický výzkum (DIW). Německá kancléřka byla v minulosti za tento svůj čin kritizována. Například Horst Seehofer (ministr vnitra v letech 2018 až 2021) popsal rok 2015 jako období „*vlády nepráva*“. Ve volbách do spolkového sněmu se s proti imigrační rétorikou, poprvé od éry nacistického Německa, dostala krajně pravicová strana AFD (Alternativa pro Německo získala 12,6 % hlasů a byla třetí v pořadí) (Truchlá 2020).

Problematická však zůstávala byrokracie některých německých úřadů. SRN se potýkala kvůli nedostatku úředníků se zahlcením systému. Odpovědnost za jednotlivé aspekty migrační politiky si totižto rozděluje centrální vláda v Berlíně, jednotlivé spolkové země, ale i města a obce. Téměř 200 tisíc lidí má status takzvaných tolerovaných, což znamená, že v zemi nesmí pobývat, ale deportace jim nehrozí. Dalších

téměř 50 tisíc nemá žádný právní status, nemohou ani pracovat, ani chodit do školy. Někteří z nich ani nemají volný pohyb po SRN (BAMF 2020).

Ve finále samotnou slavnou větu v pozdější době zavrhl i samotná Angela Merklová, když ji označila za „vyprázdněnou frázi“, které však kritici i obhájci přičítali až příliš velký význam. (Meckel 2016).

V souvislosti s migrační krizí vznikla v roce 2016 Studie, která se zabývá otázkou pracovních migrantů, kteří se mohou kdykoli vrátit do země původu, jsou uprchlíci, kteří obvykle utekli před pronásledováním, násilím a válkou. Jsou to žadatelé o ochranu, kteří mají nárok na zvláštní právní ochranu na základě mezinárodních dohod. Podle statistických údajů z roku 2015 žilo v SRN 81,5 milionů obyvatel, z toho bylo 16,4 milionů lidí s migrační historií a 1,1 milionů žadatelů o ochranu. Střední věk byl v celkové populaci 46,8 let, v případě lidí s migrační historií to bylo 35,4 let a u žadatelů o ochranu to bylo 24,5 let. V oblasti náboženského vyznání v SRN žilo z celkového počtu obyvatel 29,3 % katolíků, 27,8 % evangelíků a 4,9 % obyvatel islámského vyznání. Z kategorie lidí s migrační minulostí to bylo 29 % katolíků, 15,9 % evangelíků a 36,1 % lidí islámského vyznání. Z řad žadatelů o ochranu to bylo 0 % katolíků, 24,6 % evangelíků a celých 63,3 % žadatelů o ochranu vyznávalo islám. Z uvedeného vyplývá, že v kategorii lidí s migrační minulostí, ale hlavně z řad žadatelů o ochranu, došlo k poklesu středního věku. To je dobrý předpoklad pro zabezpečení pracovní síly. V otázce náboženského vyznání se musí SRN vyrovnat s tím, že není zabezpečena kontinuita tradičního katolického vyznání. Částečně byla narušena již v minulosti příchodem migrantů z Turecka a zemí bývalé Jugoslávie. Výrazně, zcela logicky, došlo k nárůstu lidí islámského vyznání příchodem žadatelů o ochranu. Kategorii lidí s migrační minulostí tvořili především Turci a to 17,4 %, dále to bylo 9,9 % Poláků a 7,3 % Ruské národnosti. Z celkového počtu žadatelů o ochranu bylo 39 % Syřanů, 14 % Afgánců a 11 % Iráčanů (Kösemen 2016).

Z historie německé migrace vyplývá, že od konce 2. světové války SRN zažila různé vlny přistěhovalectví, ale ne všichni migranti zůstali v SRN. Migrace je dynamický proces. Další pokračování v cestě, nebo návrat zpět do vlasti není neobvyklý. Avšak díky zpolitizování tématu se otázka migrační krize a migrace jako takové daleko více řešila. Především mezi uprchlíky. Například z přibližně 345 tisíc válečných uprchlíků z Bosny v letech 1992-95, jich v SRN zůstalo pouze asi 10 tisíc. V dálnější minulosti přibližně 14 milionů „gastarbeitřů“, kteří přišli do SRN od roku 1955 až do zastavení náboru v roce 1973, se 11 milionů vrátilo zpět do své vlasti. Stabilněji zůstávají migranti v rámci vnitřní mobility EU, kterých v letech 2004-15 přišlo do SRN téměř 1,5 milionů. Významnou a stabilní složkou obyvatel byl také v letech 1990-2015 takzvaný židovský kontingent občanů bývalého Sovětského svazu, kterých přišlo 220 tisíc. V letech 2014-15 to byl především příchod uprchlíků ze Sýrie, Afghánistánu a Iráku v počtu 1,1 milionů lidí (Ibid).

SRN se od roku 2015 řadí mezi země s nejlepšími výsledky v oblasti integrace migrantů. Index politiky (MIPEX) zařadil SRN mezi deset zemí s úspěšnou migrační a integrační politikou. SRN v roce 2016 byla na desátém místě se skóre 61/100. Na prvním místě bylo Švédsko se 78 body, následované Portugalskem 75 bodů a Novým Zélandem

70 bodů. Silnou stránkou německé migrační politiky byla integrace migrantů na trhu práce. Naopak slabou stránkou byla aktivní politika rovnosti (sociální integrace) a dále nedostatek rovných příležitostí ve vzdělání. Proto také SRN začala v těchto oblastech prosazovat aktivnější politiku, jak bylo zmíněno výše v souvislosti Integračním Summitem a Chartou diverzity (Ibid).

V rámci zákona o přistěhovalectví z roku 2015 byly zavedeny integrační kurzy. Cílem jazykových a orientačních kurzů BAMF, které zahrnují 660 vyučovacích hodin, je pomoc přistěhovalcům začlenit se do německé společnosti. Pro nové přistěhovalce, kteří nemají dostatečnou znalost němčiny, je účast povinná. Od 1. listopadu 2015 byly otevřeny integrační kurzy pro uprchlíky s *"dobrymi vyhlídkami na setrvání v Německu"*. V roce 2015 se integračních kurzů zúčastnilo 190 tisíc účastníků, v roce 2016 se počet navýšil na 300 tisíc účastníků (Ibid).

Samostatnou kapitolou je islámský původ uprchlíků a jak jej vnímají Němci. Další bod, který se stal silným zpolitizovaným tématem. Muslimové jsou s podílem přibližně 5 % na celkové populaci, třetí nejpočetnější náboženskou komunitou v SRN. Přesto, anebo právě proto, 70 % Němců přeceňuje počet muslimů žijících v zemi. Jedna třetina z nich se dokonce domnívá, že v SRN žije 10 milionů muslimů. Ve skutečnosti jsou to 4 miliony. Z tohoto počtu je 65 % tureckého původu a 13,8 % pochází z Jihovýchodní Evropy. Z Blízkého Východu a Severní Afriky je to 15,3 %, takže uprchlíci, kteří přišli v době migrační krize, tvoří menšinu z celkové počtu muslimů žijících v SRN. Polovina z nich se cítí jako „spíše zbožní“ a 35 % muslimů se cítí jako „velmi zbožní“. Podobný názor mají nemuslimští občané SRN na hrozbu islámu. Většina (57 %) z nich považuje islám za hrozbu a 61 % z nich se domnívá, že islám se do Západního světa nehodí. Negativní názorové klima je v rozporu s realitou života muslimů. Naopak 90 % muslimů v SRN považuje demokracii za důležitou a dobrou formu vlády. Navíc 93 % muslimů žijících v SRN souhlasí s tím, aby člověk byl otevřený všem náboženstvím. Zajímavý je rovněž fakt, že 68 % vysoce věřících, 71 % středně věřících a 75 % méně věřících muslimů se domnívá, že náboženská rozmanitost v SRN je pro ni obohacujícím. O snaze muslimů se integrovat a socializovat svědčí další fakta, jako ta že 90 % muslimů v SRN se ve volném čase stýká s lidmi jiných národností a přibližně 60 % z nich má více volnočasových kontaktů mimo své náboženství než v jeho rámci. V otázce rovnosti ji za pevně zakotvenou hodnotu považuje 83 % muslimů. V otázce zapojení žen do pracovního procesu je příznivě nakloněno 44 % z nich a chtěly by tak pracovat na plný úvazek (Ibid).

V otázce radikalizace je nutné rozlišovat islamismus a islám. Islamismus je politická ideologie založená na islámu s vizí islámského božího státu. Úřad na ochranu ústavy evidoval 43 890 osob, které se hlásí k islamistickému prostředí. To bylo pouze jedno procento všech muslimů v Německu. Na stránkách 25 islamistické organizace jsou sledovány Úřadem na ochranu ústavy. Násilí a terorismus byly dosud spojovány výhradně se salafismem, ve kterém bylo v roce 2016 v Německu 8 350 osob. Před pěti lety to bylo 2 500. Salafismus je založen na představě idealizovaného islámu proroka Mohameda a vzniklo jako reformní hnutí. Pouze menšinu salafistů lze označit za násilné. Do Sýrie a Iráku odešlo 790 militantních salafistů, z nichž 130 přišlo o život. V polovině prosince 2015 bylo 442 osob klasifikováno jako "nebezpečné", z toho 212 osob se nacházelo v Německu (Ibid).

Jak už bylo zmíněno výše, zpolitizovaných otázek a témat bylo několik. Míra kriminality, byla jedna z nich. Mezi žadateli o azyl však nebyla vyšší než u německé populace. Žadatelé o azyl z Iráku, Sýrie a Íránu a jejich trestné činy byly dokonce ještě méně nápadné. Podle studie BKA z února 2016 žadatelé o azyl spáchali v roce 2015 přibližně 208 tisíc trestných činů. Ve dvou třetinách ze všech trestných činů pachatelé a oběti měli stejnou státní příslušnost, 65 % trestných činů představovaly majetkové trestné činy, z nichž většinu tvořily drobné přestupky, jako je např. únik od placení jízdného. Brutální trestné činy (např. napadení) tvořily 18 %. Trestné činy proti sexuálnímu sebeurčení bylo méně než jedno procento a trestné činy proti životu činily 0,1 procenta (Ibid).

K pochopení, jakým způsobem se mohli elity v Německu rozhodovat, byla rovněž problematika veřejného mínění, která vychází z kvantitativního průzkumu obyvatelstva v období od 15. listopadu do 11. prosince 2018. Studie veřejného mínění pro neofunkcionalismus také velmi důležitá, dokáže nám vysvětlit i co si myslí obyvatelé Evropské unie, popřípadě přímo Německa. Dokáže odpovědět i na otázku, zda tito obyvatelé cítí více jako prointegrační, či spíše protiintegrační. Sběr údajů byl shromážděn na základě telefonického průzkumu pomocí softwaru pro počítačem asistované rozhovory metodou CATI. Základní vzorek tvořilo 3000 německých obyvatel, kteří mají volební právo. Aby byla zajištěna reprezentativnost, byly údaje váženy podle oficiálních statistik. Velikost vzorku umožnila hodnocení v sociodemografických podskupinách, kromě toho hodnocení vycházelo podle skupin založených na postojích. Jedna skupina byla tvořena občany s poměrně nízkým vzděláním, v poměrně nejistých životních podmínkách. Druhou skupinu tvořili poměrně finančně zajištění občané, kteří mají akademické tituly a patřili do vyšší střední až vyšší třídy (Faus 2019).

Na začátku průzkumu byli respondenti dotazováni, do jaké skupiny lidé patří, tak aby byla nastavena konstrukce skupin:

První graf

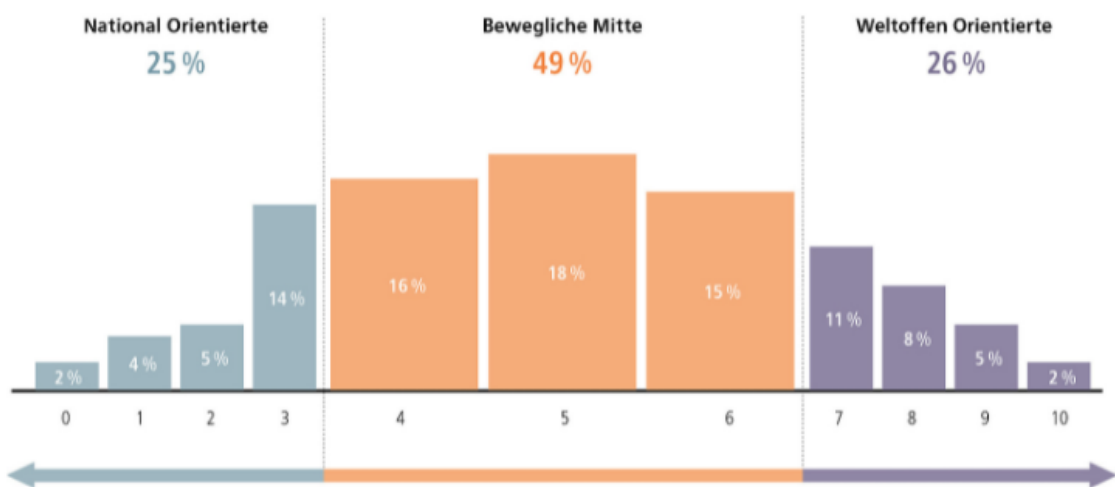
Konstrukce nastavení skupin

Nacionálně orientovaní orientovaní

Pohyblivý střed

Kosmopolitně

Konstruktion der Einstellungsgruppen

(Faus 2019)

Tím byla zajištěna objektivnost sběru dat, která odpovídá skladbě společnosti, jelikož právě pohyblivý střed je v německé populaci zastoupen nejvíce. V hodnocení dalších grafů pak tyto skupiny jsou stěžejní pro hodnocení.

Druhý graf

Přistěhovalství jako příležitost

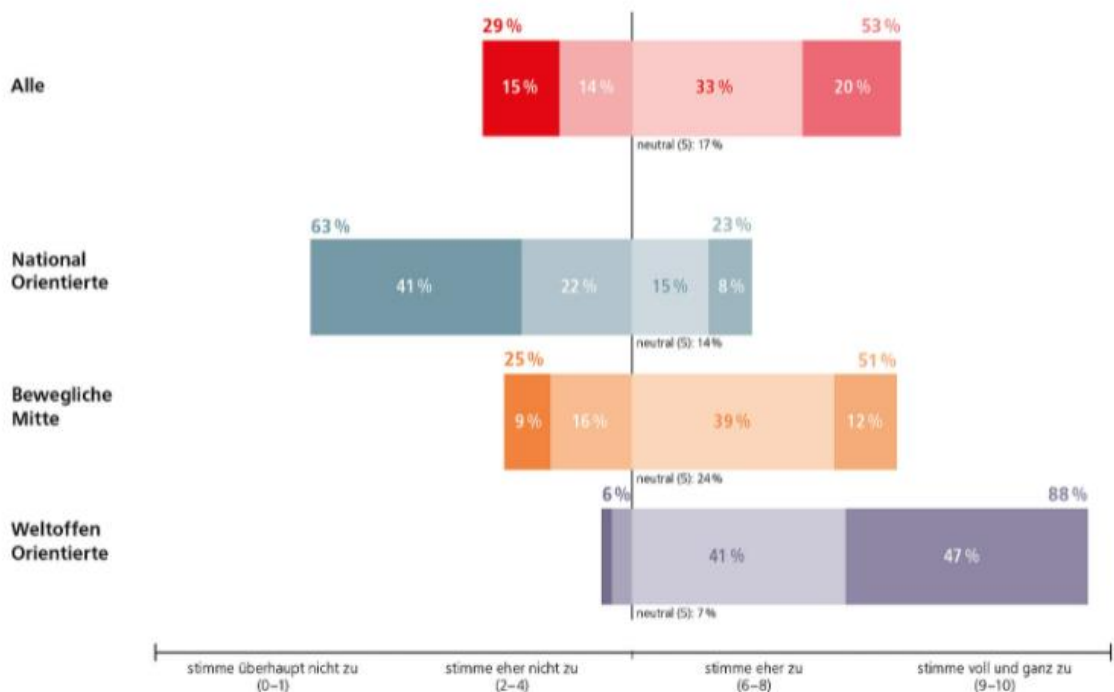
Prosím řekněte mi na škále od 0 do 10, do jaké míry souhlasíte s tímto prohlášením:

Měla by SRN rozumět přistěhovalství jako šanci?

Všichni Národně orientovaní Pohyblivý střed Kosmopolitně orientovaní

Einwanderung als Chance

Bitte sagen Sie mir auf einer Skala von 0 bis 10, inwiefern Sie dieser Aussage zustimmen:
Deutschland sollte Einwanderung als Chance begreifen.

Vůbec nesouhlasím raději nesouhlasit spíše souhlasí plně souhlasím

(Faus 2019)

Z grafu vyplývá, že Němci jsou v zásadě k imigraci otevření. Více než polovina souhlasí s přijímáním uprchlíků a vidí v tom příležitost.

Třetí graf

Přistěhovalectví kvalifikované pracovní síly

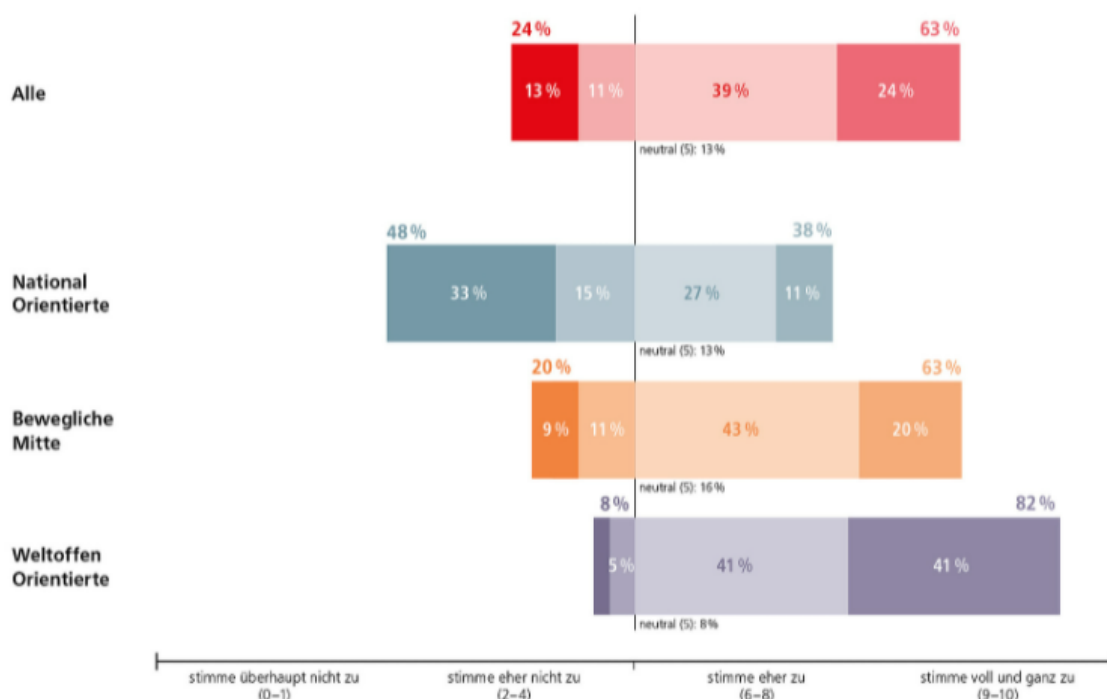
Prosím řekněte mi na škále od 0 do 10, do jaké míry souhlasíte s tímto prohlášením:

Potřebuje SRN zahraniční pracovní sílu a reagovat tak na nedostatek kvalifikovaných pracovníků?

Všichni orientovaní Národně orientovaní Pohyblivý střed Kosmopolitně orientovaní

Einwanderung von Fachkräften

Bitte sagen Sie mir auf einer Skala von 0 bis 10, inwiefern Sie dieser Aussage zustimmen:
Deutschland braucht ausländische Arbeitskräfte, um dem Fachkräftemangel entgegenzuwirken.

Vůbec nesouhlasím raději nesouhlasit spíše souhlasí plně souhlasím

(Faus 2019)

Mimořádně vysoká je míra otevřenosti vůči imigraci, která má čelit nedostatku kvalifikovaných pracovníků. K vyšší hranici souhlasného vyjádření proti grafu 2 přispěla skupina pohyblivého středu a kupodivu i respondenti ze skupiny národně orientovaných. Z tohoto grafu tedy můžeme vidět i částečný pragmatismus, z důvodu nedostatku pracovní síly v SRN.

Čtvrtý graf

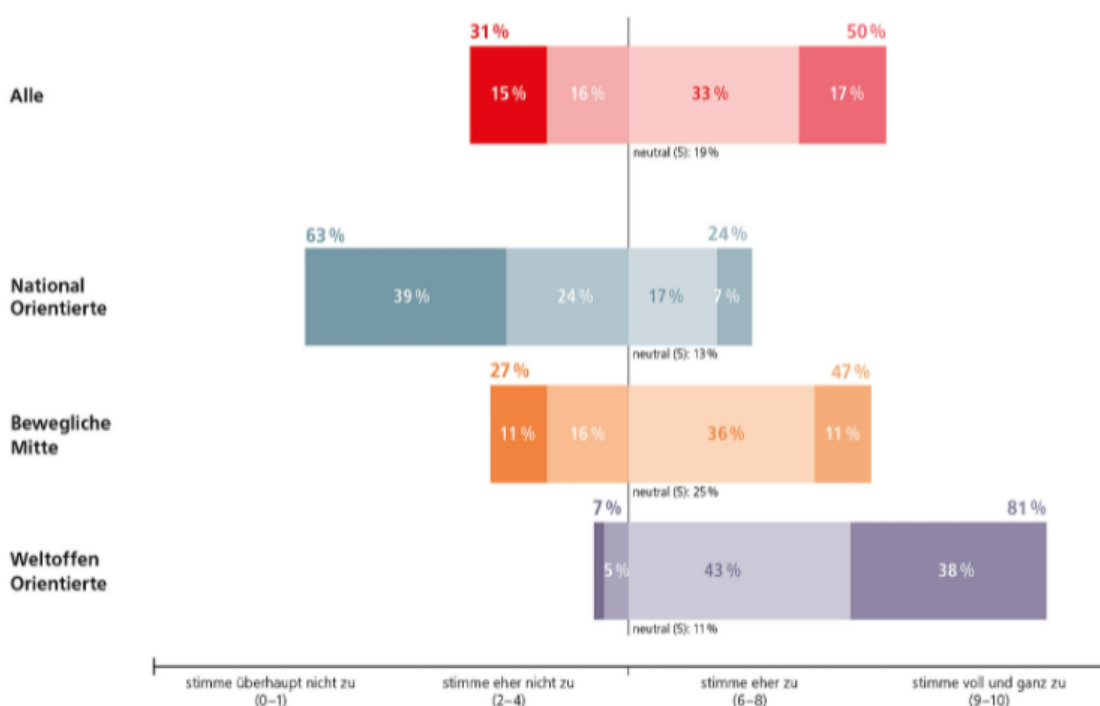
Přistěhovalectví jako obohacení

Prosím řekněte mi na škále od 0 do 10, do jaké míry souhlasíte s tímto prohlášením:
Přistěhovalci obohatí kulturní a sociální život v SRN?

Všichni orientovaní *Národně orientovaní* *Pohyblivý střed* *Kosmopolitně orientovaní*

Einwanderung als Bereicherung

Bitte sagen Sie mir auf einer Skala von 0 bis 10, inwiefern Sie dieser Aussage zustimmen:
Einwanderer bereichern das kulturelle und soziale Leben in Deutschland.

Vůbec nesouhlasím *raději nesouhlasit* *spíše souhlasí* *plně souhlasím*

(Faus 2019)

Polovina dotázaných imigraci vnímá jako obohacení nejen v oblasti ekonomické, ale i sociální a kulturní. K navrácení na hranici 50 % souhlasného stanoviska přispěl hlavně nižší počet ze skupiny národně orientovaných. K ekonomickému pragmatismu se tak přidává i očekávání z kulturního obohacení. Data z tohoto grafu jsou velmi zajímavá. Do určité míry nám přibližují situaci v SRN.

Pátý graf

Kompetence spolkové vlády k řešení problémů v uprchlické politice

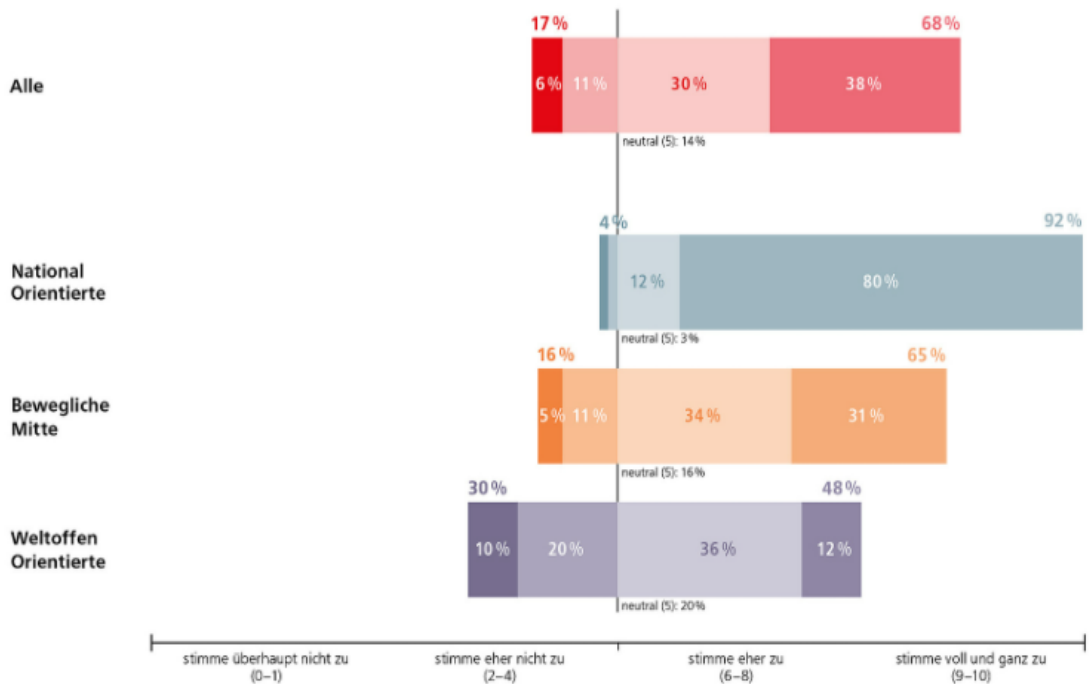
Prosím řekněte mi na škále od 0 do 10, do jaké míry souhlasíte s tímto prohlášením: Spolková vláda nemá žádný plán, jak naložit s uprchlíky, kteří se nacházejí v Německu.

Všichni Národně orientovaní Pohyblivý střed Kosmopolitně orientovaní

Problemlösungskompetenz der Bundesregierung in der Geflüchtetenpolitik

Bitte sagen Sie mir auf einer Skala von 0 bis 10, inwiefern Sie dieser Aussage zustimmen:

Die Bundesregierung hat keinen Plan, wie es mit den Flüchtlingen, die in Deutschland sind, weitergehen soll.

Vůbec nesouhlasím raději nesouhlasit spíše souhlasí plně souhlasím

(Faus 2019)

Většina dotázaných si myslí, že vláda v uprchlické politice nemá žádný plán. Přispěla k tomu hlavně skupina národně orientovaných, ale také většina pohyblivého středu. Můžeme vidět, že obyvatelé SRN si nebyli jisti, co má vláda SRN v plánu. Jednalo se o problém elit nemající jasnou ideu a vizi, kterou by sdělily široké společnosti.

Výsledky jasně ukazují, že Němci jsou imigraci otevření. V tomto ohledu můžeme konstatovat, že jejich názory jsou v souladu např. s návrhem Evropské komise z května 2015 o přerozdělení uprchlíků mezi ostatní členské státy. Jsou proto prointegrační. Politici by tento zásadně pozitivní postoj neměli podceňovat. Za žádných okolností by jej neměla podryvat rozdělující politika a rétorika. Ale je také jasné, že občané chtějí jasně rozpoznatelný ústavní rámec pro SRN, jako zemi imigrace. To znamená řádné a spravedlivé administrativní postupy pro přijímání uprchlíků a dalších migrantů. Politici mohou udržet obyvatelstvo otevřené imigraci, pouze pokud získají důvěru. A to je možné

pouze pragmatickým utvářením migrace a integrace: politikou solidarity, která posiluje sociální soudržnost, která by vytvořila prosperitu a uznání pro všechny lidi v SRN bez ohledu na jejich původ (Faus 2019).

Silná podpora veřejného mínění sehrála svou roli také v pozdějším období, kdy od prostého přijetí migrantů, docházelo k jejich začlenění do běžného života společnosti. Bez souhlasu široké veřejnosti, by totižto jejich integrace nebyla možná. Navíc pokud si uvědomíme, že Německo nechtělo udělat stejné chyby jako Francie, která přistěhovalce vytlačila na pokraj společnosti do ghett, ale začlenit je přímo do společnosti, tak aby „každý“ Němec měl svého souseda migranta.

Právě takovou zkušenost má i naše rodina, která v Bavorsku žije od roku 2019. Osobně se setkáváme právě s uprchlickými rodinami, a to nejen díky tomu, že v nedalekém městě je uprchlické centrum, ale také kvůli tomu, že řada migrantů žije v našem okolí v pronajatých bytech jako ostatní lidé. Setkávám se s nimi také ve společnosti, ve které brigádně vypomáhám v době prázdnin. Mám s nimi velmi dobré zkušenosti, jsou pracovití, dobře ovládají anglický, ale i německý jazyk, mám s nimi kamarádský vztah. Stejně tak se s nimi setkává dnes a denně moje matka, která pracuje jako zdravotní sestra v domově důchodců a přímo na jejím oddělení pracuje se dvěma Syřany, kteří jsou vzdělaní lidé, velmi dobře se integrovali nejen v práci, ale i v místě bydliště. Byla jim dána možnost dalšího vzdělávání, nejen odborného, ale například také v získání řidičského oprávnění, které úspěšně završili testy i praktickými jízdami a řidičský průkaz získali. Žijí naprosto stejný život, jako naše rodina, chodí do práce, umí se bavit a například jeden z nich pracuje na tom, aby v budoucnu mohl přemístit také své rodiče, kteří jsou v uprchlickém táboře v Turecku.

3.2. Aplikace pojmů národní elity a otázky veřejného mínění v České republice

Oficiální stanovisko tehdejšího předsedy vlády ČR, ze září 2015, bylo následující:

„I když se mi použití kvót nelíbí, nesouhlasím s nimi, a hlasovali jsme jako stát proti, Evropa se nesmí na řešení migrační krize rozpadnout. Nechci proto žalobami dál stupňovat napětí. Lano můžete napínat jen do určité míry a pak se přetrhne. Čekají nás další bitvy o realistický přístup k migrační krizi a potřebujeme, aby partneři v Evropě naše argumenty poslouchali.“ (Sobotka 2015a).

Dále bylo rozvinuto v tiskové zprávě z 24. září 2015, ve které se praví, že předseda vlády České republiky Bohuslav Sobotka se 23. září zúčastnil mimořádného jednání Evropské rady k migrační krizi. Průběh a výsledky komentoval slovy: *„Česká republika společně se zeměmi V4 dlouhodobě volá po realizaci opatření, která povedou ke skutečnému řešení migrační krize. Jsem rád, že jsme se na jednání s evropskými partnery shodli na co nejrychlejších přijetí konkrétních kroků.“* Dále dodal: *„Z českého pohledu se na summitu hovořilo o prioritách jako posílení ochrany vnějších hranic EU, zřízení registračních míst nebo o pomoci zemím s uprchlickými tábory, hovořili jsme o prioritách, které ČR prosazovala od samého počátku migrační krize,“* (Sobotka 2015b).

V České republice můžeme tedy vidět úplně odlišný názor na migrační krizi v letech 2015-2016. Většina elit v České republice byly silně proti rozdělování uprchlíků podle návrhu Evropské komise z května 2015. Můžeme tedy vidět protiintegrační rétoriku např. předsedy vlády České republiky Bohuslava Sobotky.

Závěrečné prohlášení hlav států a vlád Evropské unie počítalo s asistencí členských států při řádné registraci uprchlíků v zemi prvního vstupu do EU, tak aby bylo možné rozlišit legitimní uprchlíky od ekonomických migrantů. Zřízení tzv. hotspots v Itálii a Řecku proběhlo do konce listopadu. Posílena byla spolupráce osmadvacítky se zeměmi nejvíce zasaženými migrační krizí, které sousedí se Sýrií. Jednalo se především o Turecko, Jordánsko a Libanon. Stranou nezůstala ani pomoc zemím západního Balkánu při zvládnutí současné uprchlické vlny (Ibid).

Evropští partneři podpořili zřízení zvláštního fondu pro boj s příčinami migrace v Africe ve výši 1,8 miliardy eur. Zároveň došlo k okamžitému zvýšení podpory Světového potravinového programu a Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky o miliardu eur. Cílem bylo zlepšení podmínek uprchlíků v Sýrii a v okolních zemích (Ibid).

V oblasti migrace byl zásadní projev předsedy vlády v poslanecké sněmovně 21. ledna 2016, ve které zaznělo (Sobotka 2016):

Řešení migrační krize musí být řešeno podle následujících principů:

- Migrace může být zvládnuta pouze na základě evropské spolupráce. Vystoupení ČR z EU a oplocení republiky nepomůže.
- Uprchlíci nejsou organizovaná armáda. Jedná se o směsici utečenců před válkou (Sýrie, Irák) a ekonomických migrantů (Pákistán).
- Situace nebude lepší, pokud bude v Sýrii válka, pokud nedojde k porážce IS. EU musí podporovat země vně unie, které se o uprchlíky starají, nejen Turecko, ale Jordánsko a Libanon.
- Přistěhovalecká politika musí mít pravidla a limity, při dodržování bezpečnostních aspektů.
- Regulace migrace musí být prováděna na vnější hranici Schengenu.
- Úspěšná integrace je možná pouze s výraznou redukcí, regulací a kontrolou. Nelze uplatňovat princip kolektivní viny, ale individuální odpovědnosti.

Situace v České republice byla poklidná, jelikož ČR nebyla cílovou zemí migrační vlny. Za celý rok 2015 byl v ČR udělen azyl 71 osobám a 385 lidem byla udělena doplňková ochrana. V procesu relokace má ČR relokovat 2691 osob z Itálie a Řecka. Stát to respektuje, ale doposud nefungují v těchto zemích hotspoty. Registrace probíhá komplikovaně a pravidla se mění. ČR uplatňuje princip založený na dodržování dohod z Dublinu. Netoleruje nelegální pohyb migrantů po republice. Vláda prosazuje především

ochranu vnějších hranic EU s registračními centry, které zajistí kontrolu nad příchodem migrantů. Byl aktivován Akční plán spolupráce Evropské unie a Turecka bylo potřeba dohlížet nad jeho dodržováním. Bylo dobré, že byl přijat návrh na zřízení společné Evropské pohraniční a pobřežní stráže, který Evropská komise zařadila do uceleného balíčku opatření k ochraně vnějších hranic. Dobrá byla zkušenost s vysíláním policejních složek na hlavní uprchlické trasy do Maďarska, Slovinska a také do Makedonie. V budoucnu bude ČR jednoznačně vystupovat ve prospěch co nejsilnější ochrany vnější schengenské hranice a aby byly realizovány dohody s Tureckem. Při plnění závazků na přijetí migrantů musí být také dodržovány zásady bezpečnosti občanů ČR (Ibid).

Stejným způsobem vystupovala česká republika společně s V4. Ve světle předsednictví Slovenska v Radě EU rezonoval fakt, který všechny země V4 spojuje. Tímto faktem byla skutečnost, že všechny země Visegradské čtyřky odmítaly povinné relokace uprchlíků. Můžeme zde vidět protiintegrační rétoriku ve smyslu odmítání přerozdělování uprchlíků i na mezistátní úrovni, kdy elity ze všech 4 států byly proti. Přesto projevíly snahu o spolupráci se třetími zeměmi, kopírující dohodu s Tureckem, v ochraně vnějších hranic EU a v řešení krize uvnitř států, ze kterých migranti pocházejí. Slovensko a Maďarsko navíc podalo žalobu na relokaci k Evropskému soudu (Zachová 2017).

Slovensko navrhlo systém „pružné“ a později „efektivní“ solidarity, který však nezískal podporu všech členských zemí EU. Stejně tak Slovensko nevidělo budoucnost v harmonizaci azylových procedur. Na konci roku 2015 Slovensko dobrovolně přesídlilo 149 iráckých křesťanů, kteří získali azyl z humanitárních důvodů. V zemi jich k lednu 2017 zůstalo 89. Slovensko navíc přislíbilo dobrovolné přijetí 100 uprchlíků z Řecka a nabídlo 500 stipendií pro mladistvé ze Sýrie. Pomohlo také Rakousku s dočasným ubytováním více než tisícovce uprchlíků, kteří v Rakousku žádali o azyl. Opačný názor zastávala nevládní organizace Liga pro lidská práva (Ibid).

Česká republika rovněž pevně stála na principech odmítání kvót. Naopak vláda přijala usnesení o vyslání českých policistů na vnější hranice EU. Ústy tehdejšího ministra vnitra Milana Chovance kritizovala evropský azylový systém jako nefunkční a kriticky se stavěla i k jeho revizi. Vláda ČR si také stála za tím, že přerozdělování uprchlíků by mělo být povinné. S návrhem Slovenska na „efektivní“ solidaritu souhlasilo. Místo přijetí uprchlíků, by však nabídla vyšší zapojení do aktivit Evropské azylové agentury nebo Evropské pobřežní a pohraniční stráže. Pohled na řešení migrační krize se i v ČR lišil od vládní politiky mezi jednotlivými neziskovými organizacemi. Především Organizace pro pomoc uprchlíků a jejich alternativa Martina Rozumka, kteří ve spolupráci s Ligou pro lidská práva navrhli to, aby byl jednotný evropský azylový systém, který by spočíval v jednom azylovém řízení platném na celém území EU. Úspěšní žadatelé o azyl by tak získali od evropských úřadů povolení, se kterým by mohli vycestovat do dalších zemí EU. ČR přijímala velmi omezený počet uprchlíků, jelikož žadatelů o azyl bylo zhruba 1500 lidí ročně, z toho minimum Syřanů a Afghánců. Azylovým řízením úspěšně prošel každý třetí žadatel (Ibid).

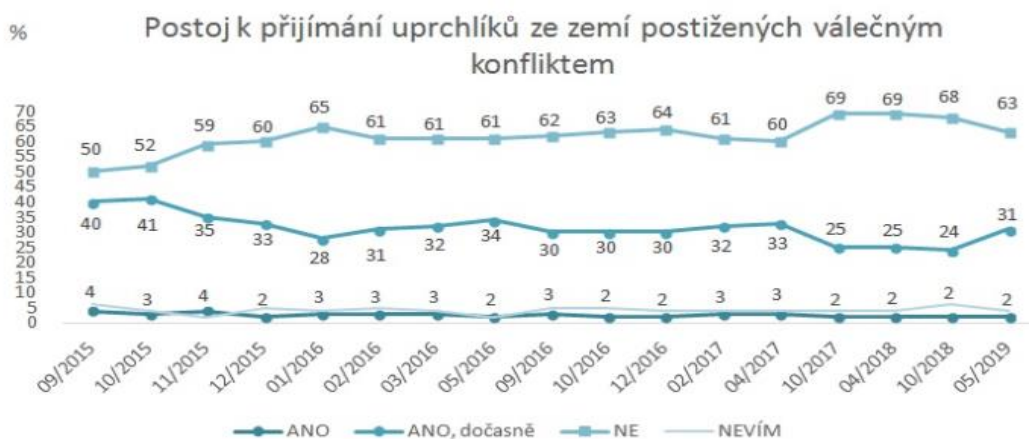
Maďarsko jako první v Unii, proti přílivu uprchlíků postavilo na hranicích země plot. Ochrana před uprchlíky viděl v zabezpečení vnějších hranic EU a vybudováním hotspotů mimo území Schengenu. Opačný postoj stejně jako v ČR a na Slovensku měly občanské iniciativy, takzvané dobrovolné skupiny Migszol (Pomozme uprchlíkům společně) a

náboženské organizace. Vláda v oblasti migrace svou roli neplnila, její povinnosti převzala občanská společnost (Ibid).

Polsko bylo jedním z hlavních oponentů přerozdělování migrantů a nepřijalo žádného uprchlíka z Řecka nebo Itálie. Polská vláda řekla, že ji nikdo nemůže k přijímání uprchlíků nutit. Používala jednoduché dělení světa na „my“ proti „nim“ – tedy „my“ proti „opozici“ a „liberálním elitám“. V takovém kontextu byli pro ni uprchlíci užitečnou zbraní, jelikož na ně poukazovala jako na hrozbu. Takový přístup může vést k násilnému chování a prohlubování xenofobní nálady ve společnosti (Ibid).

Z pohledu české republiky lze použít Zprávu MV ČR z roku 2019. Zpráva zobecňuje nálady obyvatel ČR v otázce řešení migrační krize na základě průzkumů veřejného mínění, provedené agenturou CVVM (Centrum pro výzkum veřejného mínění) v období od září 2015 do května 2019. Průzkumu se vždy zúčastnilo okolo tisícovky respondentů nad 15 let. Průzkumy ukazují postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků a k situaci spojené s migrační krizí, včetně vnímání situace jako bezpečnostní hrozby. Průzkumy ukazují státním orgánům a politikům, jak je veřejností vnímána problematika migrační krize. Do určité míry vypovídají také o tom, jestli společnost této problematice rozumí, podporuje ji anebo ji odmítá. Na základě této studie můžeme také znázornit do jaké míry se elity mohly opírat o veřejné mínění obyvatel jejich státu. Dokáže také odpovědět, zda veřejnost v té době byla prointegrační či protiintegrační. Zda souhlasila s návrhem Evropské komise o přerozdělení uprchlíků z května 2015. Průzkumy konkrétně provádělo akademické pracoviště Sociologického ústavu Akademie věd České republiky. Průzkumů bylo provedeno celkem sedmnáct s částečně opakujícími se otázkami a částečně unikátními soubory otázek. Z průzkumů byly k analýze vybrány následující otázky (MVČR 2019):

1. Jaký je váš postoj k přijímání uprchlíků ze zemí postižených válečným konfliktem

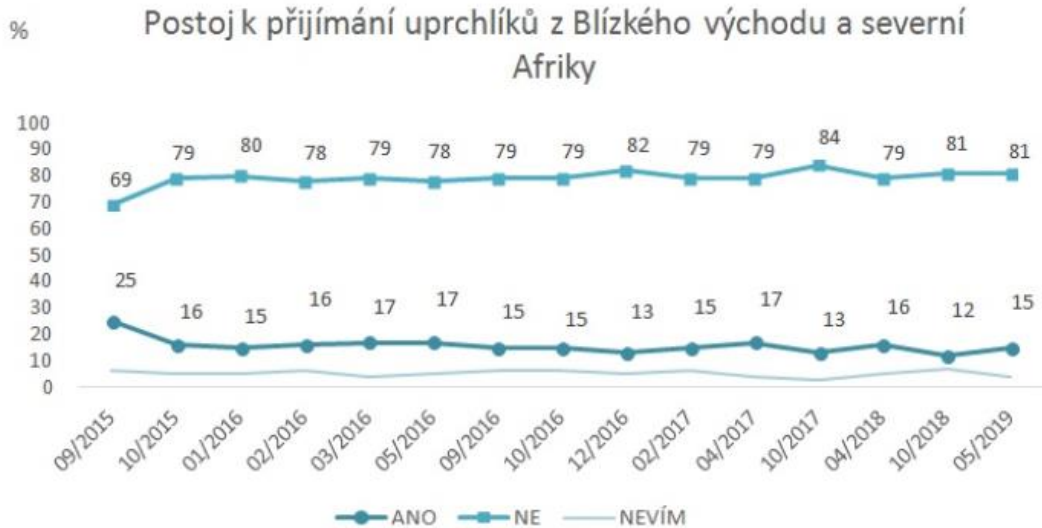

(MVČR 2019)

Z grafu vyplývá, přestože se migrační krize země výrazně přímo nedotkla, že se ochota přijmout a nechat je v zemi usadit snížila o polovinu. Snížila se rovněž ochota uprchlíky nechat v zemi uprchlíky dočasně a to o 9 %. Naopak výrazně narostla neochota přijímat

uprchlíky, a to o celých 13 %. Na tomto grafu můžeme pozorovat dopad politizace tématu migrační krize.

2. Jaký je váš postoj k přijímání uprchlíků z Blízkého východu a severní Afriky?

(MVČR 2019)

V postoji občanů ČR se jasně ukazuje spojitost mezi mediálním obrazem uprchlíka jako představitele islámské kultury a přímou souvislostí s hrozbou terorismu. Zajímavý je především nárůst odporu k přijímání uprchlíků v roce 2017, kdy v zemi vrcholila volební kampaň před parlamentními volbami a téma migrace bylo jedním z hlavních témat, výrazně diskutovaným a emociálně negativně prezentovaným.

3. Hodnotíte situaci okolo uprchlíků jako bezpečnostní hrozbu?

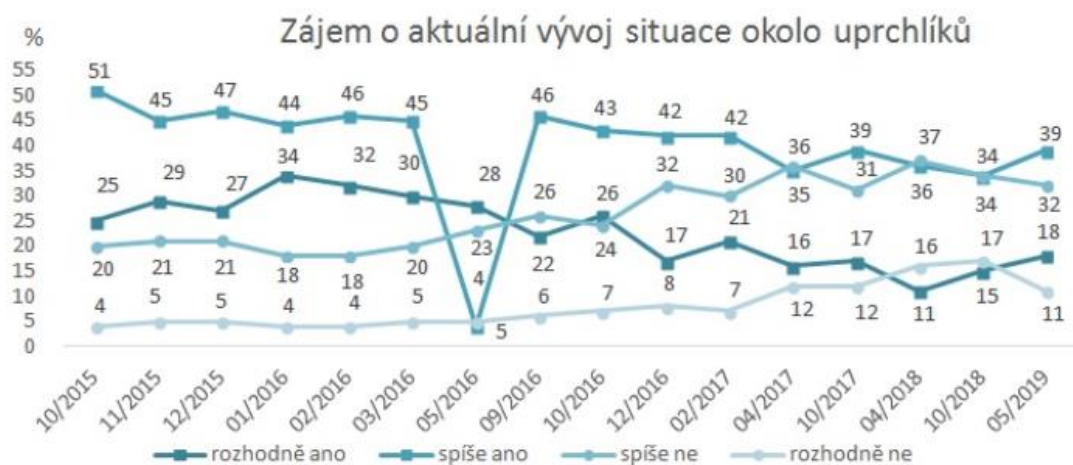
3) Hodnotíte situaci okolo uprchlíků jako bezpečnostní hrozbu?

(MVČR 2019)

Výrazný je především vysoký počet kladných odpovědí v otázce ohrožení evropské bezpečnosti, který je vyšší než v případě ohrožení samotné České republiky. Zajímavé je procentuální snížení ve všech třech podotázkách na přelomu let 2017 až 2018. Můžeme se domnívat, že to bylo především dáno tím, že ve volbách do Poslanecké sněmovny vyhrálo ANO, které nakonec uzavřelo koaliční smlouvu s ČSSD, s tichou podporou KSČM a svým způsobem i s SPD. To znamená strany, které byly až silně proti imigrační a občané tak úplně ohrožení bezpečnosti necítili.

4. Zajímáte se o aktuální vývoj situace okolo uprchlíků?

(MVČR 2019)

Na grafu vidíme, že sledovanost vývoje situace byla v české populaci zpočátku velmi výrazná. Postupem času se snižovala, ale ve finále byla stále nadpoloviční. Zajímavý je rok 2016, kdy došlo k dohodě mezi EU a Tureckem o legálním přijímání uprchlíků na takzvané Balkánské cestě, kdy se zájem snižoval a nezájem zvyšoval. Z jakého důvodu byl v květnu 2016 propad v odpovědi „spíše ano“ o 40 % se autoři zprávy nezmiňují. Kontrolou grafu na webových stránkách CVVM bylo zjištěno, že správný údaj byl 44 %.

Z uvedených empirických dat vychází, že národní elity měly podobný postoj, jako jejich občané. Z proslovů hlavních představitelů vlád je zřejmé, na jakou stranu byli nakloněni. Také podle průzkumů veřejného mínění je jasně viditelné pro evropské citění obyvatelstva v Německu. Nesmíme však opomenout i pragmatismus občanů Německa a jejich elit. Vše má své důvody. Jedním z nich také mohl být nedostatek pracovní síly. Dalším důvodem mohlo být také kulturní obohacení.

Opačná situace se odehrávala v České republice, kde se předseda vlády jasně vymezoval vůči uprchlíkům, kteří proudili přes vstupní státy. Svou rétoriku mohl úspěšně stavět na svém obyvatelstvu, které dle veřejných průzkumů bylo v té době spíše protiintegrační a proti uprchlíkům. Podobné citění bylo vidět i v ostatních státech V4. Můžeme proto konstatovat, že v této době měly dané státy protiintegrační postoj. Bylo to dáno také tím, že Česká republika, s výjimkou přijímání uprchlíků z bývalé Jugoslávie,

neměla historicky žádné zkušenosti s přijímáním uprchlíků. Pokud zde nějací migranti byli, tak to byli ekonomičtí migranti z Ukrajiny, Bulharska nebo Moldavska.

Vystává tedy otázka. Podařilo se aplikovat teorie neofunkcionalismu na téma migrační krize v letech 2015-2016? Vypadá to, že pouze částečně. Nejdříve, co se povedlo. Podařilo se objasnit chování národních elit, otázku veřejného mínění a politizaci tématu. Kde je však vidět problém, je otázka přelévání. Po celou dobu empirického výzkumu nebylo možné najít a popsat tento děj. Aplikace této teorie je tak úspěšná částečně.

4. Aplikace teorie sociálního konstruktivismu

V této kapitole se primárně zaměříme na projevy klíčových vládních představitelů Německa a České republiky. Na základě těchto projevů si pak uděláme představu o veřejném diskurzu v obou státech. Nebude to kompletní veřejný diskurz, nýbrž jeho část, především s důležitými představiteli, kteří měli řešení migrační krize ve své kompetenci. Zároveň nám to ukáže, k jaké identitě se tyto představitelé hlásili. Jestli problém migrace řešili z pohledu proevropského a až poté řešili otázku národní, nebo obráceně.

Aplikace pojmů je realizována prostřednictvím empirických dat, v podobě veřejných vyjádření hlavních představitelů obou zemí. Z těchto vyjádření se poté vybraly důležité postoje, které vytvořily konečný obraz části veřejného diskurzu. Zároveň z těchto prohlášení následovně určíme, zda identita politiků byla pronárodní nebo proevropská.

4.1. Aplikace pojmů veřejný diskurz a role identit ve Spolkové republice Německo

Necelý měsíc poté, co kancléřka Angela Merkelová pronesla památnou větu „*Zvládneme to...*“, tehdejší spolkový prezident Joachim Gauck (nestr.) vyjádřil znepokojení nad uprchlickou krizí. Především se obával, že kapacity Německa jsou omezené a vyzval k otevřené diskusi o problémech přijímání uprchlíků. Přestože sám nevěděl, kde je horní hranice počtu přijímání, doslova řekl: „*Naše srdce jsou široká, ale naše možnosti jsou omezené.*“¹¹ K vyřešení krize byla nutná celospolečenská debata, která by zajistila pružnou adaptaci uprchlíků v Německu. Z toho, jak se na veřejnosti vyjadřoval spolkový prezident, můžeme vidět, že byl velmi proaktivní v budování veřejného diskurzu. Obrátil se rovněž k samotným uprchlíkům, které upozornil, že cesta k začlenění do společnosti bude pro ně nelehká. Vyzval je k překonání překážek na začátku, k naučení se německého jazyka a zapojení se do kontaktu se sousedy a novým prostředím, včetně zapojení se do pracovního procesu. Ujistil je, že mohou žít v zemi spravedlnosti a svobody, lidských práv a genderové rovnosti. Připomněl, že doba nadšeného vítání uprchlíků na nádražích již pominula, přišla doba, kdy bylo nutné aktivovat politický rozum, aniž by sympatie skončily: „*Takže zůstaneme tím, čím jsme se stali – zemí důvěry.*“¹² (Peterman 2015).

Zároveň spolkový prezident vyzval všechny odpovědné politiky k zajištění plnění hlavních úkolů státního společenství, včetně výstavby nových rezidenčních center, denních stacionářů a škol. Zdůraznil, že Německo v historii dokázalo překonat překážky a zvládnout materiální výzvy. Obrátil se také na Evropany, kteří by Německu měli pomoci zvládnout migrační krizi solidárně a společně. U spolkového prezidenta, jasně nedokážeme rozlišit k jaké identitě se hlásí. Podle jeho projevů v médiích můžeme usoudit, že se přiklonil k identitě proevropské (ZEIT.de 2015).

S větším důrazem na zapojení všech složek, na všech úrovních od německých obcí, přes spolkové země až po partnery v EU, se zasadil spolkový ministr zahraničí Frank-

¹¹ „*Unser Herz ist weit, doch unsere Möglichkeiten sind endlich.*“ (Peterman 2015).

¹² „*So werden wir bleiben, was wir geworden sind – ein Land der Zuversicht.*“ (Peterman 2015).

Walter Steinmeier (SPD). Jednoduchá řešení a všelék, nemohou být nalezeny pouze v Berlíně nebo Bruselu. EU by se měla podle něj soustředit také na stav v jejich současných útočištích, jako jsou tábory v Turecku, Jordánsku a Libanonu. Prosazoval také pokusy o zahájení skutečného mírového procesu v Sýrii. Varoval rovněž unijní partnery, aby se Evropská unie nenechala rozdělovat skeptickými přístupy některých představitelů jednotlivých zemí (Braun 2015).

V této souvislosti při své cestě do Turecka nabídl Turecku pomoc, jelikož spolupráci s Ankarou považoval za důležitější než kdy jindy. Turecku nabídl další německou pomoc, která pak vyústila v dohodu mezi EU a Tureckem v roce 2016. Chtěl také, aby se dala perspektiva návratu pro uprchlíky, právě tím, že se budou problémy v jejich domovských zemích řešit na mezinárodní úrovni. Na základě těchto postojů a činů, bychom mohli ministra zahraničí zařadit spíše k proevropské identitě (Hennl 2015).

Ne všichni ministři spolkové vlády byli ve svých vyjádřeních k uprchlíkům tak vstřícní. Příkladem pro odlišné názory byl spolkový ministr vnitra Thomas de Maizière (CDU), který připustil, že v některých okamžicích úřady skutečně ztratily nad situací kontrolu. V září 2015 například vyjádřil nespokojenost se situací na německo-rakouské hranici, kdy rakouská strana dovolila nekontrolovatelné přechody hranic: „*Musíme si stěžovat na to, že uprchlíci byli na určitá místa hnáni po setmění bez jakéhokoliv předchozího varování a na německé hranice dorazili nepřipraveni a bez jakýchkoliv opatření.*“¹³ Ministr vnitra také odkazoval na azylový balíček spolkové vlády a pevně věřil tomu, že nové zákonné možnosti povedou k výraznému nárůstu návratů: „*Desítky tisíc odmítnutých žadatelů o azyl z Balkánu musí znovu opustit naši zemi.*“¹⁴ Považoval rovněž za nutné to, aby se něco udělalo s faktem, že Afghánistán byl v té době stále na druhém místě na seznamu zemí původu: „*Do Afghánistánu proudilo mnoho a mnoho rozvojové pomoci, takže můžeme očekávat, že Afghánci zůstanou ve své zemi.*“¹⁵ Můžeme u něj vidět pronárodní identitu. To znamená, že otázky národní by měly být vždy na prvním místě (BMI 2015).

Jako kontroverzní politik, který v případě migrační krize svými výroky vyvolával hádky v tehdejší koalici CDU-CSU a SPD, nechodil pro kritiku uprchlíků příliš daleko: „*Objednají si taxi a překvapivě mají peníze na to, aby jeli po Německu stovky kilometrů. [...] Stávkují, protože se jim nelíbí ubytování. [...] Dělají potíže, protože jim nechutná jídlo.*“¹⁶ Přitom jako ministr vnitra mohl situaci v klidu zvládnout, odpovídal za spolkovou policii a Spolkový úřad pro migraci a uprchlíky, byl tak člověkem, který měl na tuto činnost přímý vliv. V minulosti byl sám autorem výroku, který s podobnými

¹³ „*Wir haben zu beanstanden, dass Flüchtlinge ohne jede Vorwarnung nach Eintritt der Dunkelheit an bestimmte Stellen gefahren worden sind und dort unvorbereitet und ohne jede Vorsorge an die deutsche Grenze gekommen sind.*“ (BMI 2015).

¹⁴ „*Zehntausende abgelehnte Asylbewerber aus dem Balkan müssen unser Land wieder verlassen.*“ (BMI 2015).

¹⁵ „*Viele, viele Summen an Entwicklungshilfe sind nach Afghanistan geflossen, da kann man erwarten, dass die Afghanen in ihrem Land bleiben.*“ (BMI 2015).

¹⁶ „*Sie bestellen ein Taxi, haben erstaunlicherweise das Geld, um Hunderte Kilometer durch Deutschland zu fahren*“ [...] ¹⁶ „*Sie streiken, weil ihnen die Unterkunft nicht gefällt*“ [...] „*Sie machen Ärger, weil ihnen das Essen nicht gefällt*“ (Süddeutsche Zeitung 2015).

vyjádřeními nekoresponduje: „*Podle mého názoru dobré vedení vyžaduje chválu a vinu. A obojí jen zřídka.*“¹⁷ (Süddeutsche Zeitung 2015).

V listopadu 2015 vyšlo najevo, že jeho ministerstvo od října znovu využívalo dublinský postup pro uprchlíky také pro migranty ze Sýrie, které bylo pro ně na konci srpna pozastaveno. Koaliční partner ve vládě, SPD, na to reagovalo podrážděně, s tím, že se to na vládě neprojednávalo. Domnívali se, že je to signál od CDU. Přitom o tomto faktu nebyli dopředu informováni ani ministři za CDU-CSU. Spor až vyřešilo jednání klubu CDU-CSU ve spolkovém sněmu, kde kancléř Peter Altmaier, který v té době působil jako koordinátor uprchlíků, vyzval k jednotě a ukončení diskusí: „*Měli bychom se pokusit, že umíme vládnout.*“¹⁸ (Tagesspiegel 2015b)

Dalším skeptikem tehdejší spolkové vlády byl ministr financí Wolfgang Schäuble, který se obával příliš velkého proudu příchozích migrantů, které by Německo nemuselo zvládnout. Doslova mluvil o velkém příchodu uprchlíků, jako o velké lavině. Přirovnal imigraci jako setkání německé společnosti s globalizací. Měl také strach o to, že Německo nezvládne tuto situaci samo. Jeho reakce tak byly ve finále proevropské. Evropa podle něj migrační tlak musí řešit pouze společně: „*Nebo to může dopadnout dost špatně pro nás všechny*“¹⁹. „V duchu evropské integrace se přimlouval za sjednocenou Evropu: „*My Němci víme, že máme zatracenou povinnost pracovat na naší situaci ve středu Evropy za každou cenu, abychom zajistili úspěch evropské jednoty.*“ Znovu citelná pronárodní identita. Rovněž také on stavěl otázky národní na první místo (Spiegel 2015).

Přitom to byl právě Wolfgang Schäuble, který větu „*Zvládneme to!*“²⁰ řekl při rozhovoru pro časopis Bild am Sonntag jako první (SWR2 2015).

Ve svém tlaku na jednotu EU v řešení krize pokračoval také v době, kdy se jednalo o pomoci Evropské unie Turecku, kterému měly jednotlivé státy přispět částkou dvou miliard euro. Zbývající třetí miliarda měla jít z rozpočtu EU. Na další ministry financí členských zemí EU tlačil, aby nedošlo k selhání evropské uprchlické politiky. Německo by taky bylo nuceno uzavřít hranice: „*Pokud Německo učiní takové rozhodnutí, nebude to již německý problém. Spíše je to obrovská, obrovská hrozba pro Evropu. A takovému vývoji můžeme zabránit pouze tehdy, pokud problémy rychleji vyřešíme lepší a účinnější ochranou vnějších hranic a lepší a intenzivnější spoluprací s regiony a zeměmi v sousedství tak, aby se proud lidí z Evropy obrátil zpět výrazně.*“²¹ V budoucnu následně chtěl, aby dodatečné prostředky financovala koalice ochotných. (Münchenberg 2016).

¹⁷ „*Gute Führung verlangt nach meiner Auffassung Lob und Tadel. Und beides selten*“ (Süddeutsche Zeitung 2015).

¹⁸ „*Wir sollten den Versuch machen zu zeigen, dass wir regieren können.*“ (Tagesspiegel 2015b).

¹⁹ „*Oder es kann ziemlich schlecht für uns alle werden.*“

„*Wir Deutsche wissen, wir haben die verdammte Pflicht, aus unserer Situation in der Mitte Europas dafür zu arbeiten, um jeden Preis, dass die europäische Einigung gelingt*“

²⁰ „*Wir schaffen das!*“ (SWR2 2015).

²¹ „*Wenn Deutschland eine solche Entscheidung trifft, ist das nicht mehr ein deutsches Problem. Sondern es ist eine enorme, gewaltige Gefährdung Europas. Und eine solche Entwicklung können wir nur verhindern, wenn wir schneller durch besseren und effektiveren Schutz der Außengrenzen und durch bessere und intensivere Zusammenarbeit mit den Regionen und Staaten der Nachbarschaft die Probleme lösen, sodass der Zustrom aus Europa deutlich zurückdreht.*“ (Münchenberg 2016).

4.2. Aplikace pojmů veřejný diskurz a role identit v Česká republika

Prezident Miloš Zeman se od počátku migrační krize vyjadřoval kriticky k přijímání uprchlíků z mimoevropských zemí. Především poukazoval na odlišnost kultur, ze kterých pocházejí. V polovině roku 2015 skupina českých vědců přijala Výzvu proti šíření xenofobie a radikalizaci společnosti kvůli obavám z uprchlíků. Vědci napříč obory v dokumentu vyzývají k racionální debatě o migraci a jejich rizicích. Výzvu podepsaly tisíce akademiků, podpořili ji také někteří ministři vlády ČR. Byli to vicepremiér Pavel Bělobrádek, ministr spravedlnosti Robert Pelikán, ministr pro lidská práva Jiří Dienstbier a ministryně školství Kateřina Valachová. Varovali před rychlými soudy a manipulativními výroky některých politiků a médií, které vedli k nárůstu nenávisti vůči migrantům. Můžeme konstatovat, že prezident České republiky Miloš Zeman jasně a negativně budoval veřejný diskurz na téma migrační krize z pozice ochrany národních zájmů (ČT 24 2015b).

Přesně k takovým se v srpnu 2015 připojil také prezident Miloš Zeman, který tvrdil, že česká společnost xenofobní není, protože v ČR žije více než půl milionů cizinců, kteří se dobře asimilovali, a že by v zemi musela být významnější strana s xenofobním programem, a taková v ČR není. Zároveň vyzval signatáře Výzvy k tomu, aby si, pokud chtějí, vzal každý z nich jednoho uprchlíka k sobě domů. Prohlubování příkopů mezi většinovou společností a lidmi, kteří se považují za elity, pak viděl v tom, že takové Výzvy vznikají (Zeman 2015).

Svůj negativní postoj k uprchlické krizi znovu veřejně vyjádřil při projevu na Albertově u příležitosti oslav 17. listopadu. Ve svém projevu se zasadil o to, aby zastánci opačných názorů k migrační krizi, nebyli nálepkováni jako islamofobové, rasisté či fašisté. V souvislosti se 17. listopadem, kdy lidé v roce 1939 a 1989 vyšli do ulic, aby protestovali proti manipulaci a vnučování jediného správného názoru, to přirovnal k názoru na řešení migrační krize. Doslova řekl: „*Tento národ si zaslouží, aby si vládl sám a aby mu nikdo zvnějšku nediktoval, co má, nebo nemá dělat...*“ Podle něho v České republice byli občané obětí mediální masáže. K tomu poznamenal: „*Hlas prezidenta republiky má být hlasem národa, nikoli hlasem médií, nikoli jejich mediální troubou.*“ Byl také odpůrcem kvót EU pro počet přijímaných uprchlíků (Deník.cz 2015).

Svůj negativní postoj k uprchlíkům završil v květnu 2016, kdy prohlásil, že uprchlíci do Evropy nepřicházejí za prací, ale za sociálními dávkami: „*Většina šla do Německa kvůli vysokým sociálním dávkám. Nedělejte si iluze, migranti sem nechodí za prací, ale za sociálními dávkami...*“ Kritizoval také ten fakt, že EU není schopná ani po roce se rozhoupat k aktivní ochraně svých vlastních vnějších hranic, tak jako to například udělalo Maďarsko. Z veřejných výstupů českého prezidenta lze jasně vidět pronárodní identita (ČT 24 2016).

Ucelenější názor na migrační krizi měl tehdejší ministr zahraničí Lubomír Zaorálek. Dokázal pojmenovat pravé příčiny krize a rozlišovat mezi příchodem migrantů ze subsaharské Afriky, kteří se do Evropy dostávají za pomoci pirátských skupin

organizovaného zločinu, které na tom vydělávají velké peníze a příchodem lidí ze Sýrie a Iráku, kteří prchají před válkou. Řešení migrační krize viděl rovněž v zajištění vnějších hranic EU a v dodržování azylové politiky EU. V otázce přijímání uprchlíků prosazoval princip dobrovolnosti, jelikož ČR má kapacity přijetí uprchlíků v řádu stovek lidí. V budování veřejného diskurzu ministr zahraničí přispěl k deeskalaci radikálnosti tohoto diskurzu (Havlingerová 2015).

V tomto duchu vystupoval i nadále: *„Pořád se bavíme o číslech, ale nemáme vyjasněno, jak budeme řešit celou tu situaci...“*, k zvládnutí toho musí fungovat návratová politika a musí se zřídit hotspoty v Itálii a Řecku: *„Pokud neučiníme tohle, tak zapřahujeme vůz před koně.“* (ČT 24 2015a).

Na půdě EU se snažil o vysvětlení toho, proč ČR nesouhlasí s povinným přerozdělováním uprchlíků, z našich, již dobře známých důvodů: *„Ano a já si nedovedu představit, že bychom nějaký kontingent uprchlíků nutili, aby tu závazně zůstali, když zde být nechtějí.“* Jeho snahou bylo také prosazení národních zájmů: *„Musíme našim občanům garantovat, že tady nevzniknou slumy a ghetta, kde budou žít migranti, kteří se brzy v takových podmínkách stanou obětmi šedé ekonomiky a organizovaného zločinu.“* Na druhou stranu však správně prosazoval způsob řešení, který by se zaměřil na podstatu věci. Proč uprchlíci odchází a migrují. Přenést způsob řešení do těch zemí, ze kterých uprchlíci prchají nebo odchází. I přes viditelnou pronárodní identitu se snažil na evropské úrovni vysvětlit postoj ČR k migrační krizi (MZVČR 2015).

V listopadu 2015 prohlásil, že způsob řešení migrační krize ohrožuje Schengen i evropskou integraci. Evropa se podle něj nevyrovná s příchodem uprchlíků tím, že je buď velkoryse vítá, nebo proti nim staví na hrancích ploty. Řešení vidí v humánním zacházení s běženci a z jejich povinné registrace příchodu po o Evropy. Musí se také již před cestou dozvědět, co je v Evropě opravdu čeká (Nerad 2015).

Ve stejném duchu hovořil také tehdejší ministr vnitra Milan Chovanec, který na zasedání Rady pro spravedlnost a vnitřní věci v Lucemburku, konané dne 16. června 2015 uvedl: *„Chceme pomáhat lidem, kteří se bojí o svůj život. Chceme se ale rozhodovat suverénně, na základě našich možností. Přes 60 % uprchlíků však dnes tvoří ekonomičtí migranti. Zavedení povinných kvót není systémové řešení a my se obáváme, že tím k nebezpečné cestě do Evropy jen pobídneme další lidi. Jsme připraveni uprchlíky přijmout, ale trváme na tom, že solidarita musí být dobrovolná. Není to ale řešení.“* Ministr vnitra také apeloval na řešení problému zneužívání azylového systému a posílení efektivity návratové politiky. *„Uprchlíky, kteří nepotřebují mezinárodní ochranu, musí Evropská unie vracet zpět. Zásadní však je postavit se koordinovaně proti organizovanému zločinu, protože pašování lidí je standardní organizovaný zločin. Pokud k tomu všechny země nepřistoupí odpovědně, destabilizuje to vnitřní bezpečnost EU...“* doplnil Milan Chovanec. Stejně jako ministr zahraničí, také on se přes viditelnou pronárodní identitu, snažil na půdě EU vysvětlit postoj ČR k migrační krizi (Nováková 2015).

Dlouhodobý postoj ČR byl podle ministra vnitra Chovance stále stejný, z bezpečnostních ani technických důvodů nebyla země připravena přijímat tisíce uprchlíků, a proto se stavěl i negativně k povinným kvótám. Podle jeho slov ale ČR neřekla, že nepřijme žádné uprchlíky a zmínil například zapojení ČR do vládního

programu MEDEVAC, v jehož rámci lékaři pečují o děti syrských uprchlíků v Jordánsku nebo možnost zapojení ČR do humanitární pomoci v zemích mimo EU, do kterých se uprchlíci uchýlili. V otázce tvorby veřejného diskurzu měl podobnou funkci jako ministr zahraničí Zaorálek (E15.cz 2014).

Jeho hlavní myšlenkou byla ochrana schengenské hranice, kterou lze ochránit lépe než jednotlivé hranice vnitřní, jelikož opatření, která přijala Evropská unie byly podle Milana Chovance neúčinné: „*My od samého začátku upozorňujeme na to, že systém ať už povinných, nebo nepovinných kvót prostě fungovat nebude – a on nefunguje.*“ Pro zajištění ochrany vnějších hranic vyčlenila Česká republika dva kontingenty policistů, jeden o počtu 50 policistů, kteří působili v Maďarsku a druhý o počtu 20 policistů, kteří působili ve Slovinsku. Česká republika tak nečekala na sliby Evropské komise o posílení agentury Frontex a rychle reagovala na požadavky výše uvedených zemí. K tomu ministr vnitra dodal: „*Pomáháme tam, kde je to efektivní, kde je to prospěšné.*“ (iRozhlas 2015).

Na závěr pro dokreslení, můžeme prezentovat názor, tehdejšího ministra financí a předsedy koaličního Hnutí Ano, Andreje Babiše, přičemž se dostaneme zpět na začátek k prezidentovi Miloši Zemanovi. Již tenkrát se rodilo partnerství mezi oběma muži, které trvalo až do roku 2021. Ve všem s panem prezidentem souhlasil, včetně toho, že může být souvislost mezi migrací a teroristy: „*Je rozhodně divné, že do Evropy míří sami mladí muži, místo aby ve své zemi bojovali proti teroristům. To nejsou typičtí uprchlíci.*“ Stejně tak hodnotil, že ve společnosti nedocházelo k radikalizaci až fašizaci: „*Nemyslím si, že by docházelo k fašizaci společnosti. Lidé jen mají strach.*“ Vyslovil také kritiku EU: „*...proto je normální mít obavy, navíc když lidé vidí neschopnost EU migrační krizi řešit.*“ Již tenkrát to přešlo k podpoře prezidenta Miloše Zemana a k zajištění jeho znovuzvolení ze strany Hnutí Ano. Stejným jazykem jako prezident mluvil Andrej Babiš i v otázce, proč uprchlíci chtějí do Německa: „*Proč uprchlíci míří zrovna tam? Protože tam je nejlepší systém sociálních dávek.*“ Na rozdíl od některých představitelů Svazu průmyslu, měl vyhraněný názor na zaměstnávání migrantů: „*Já dávám práci ukrajinským rodinám. My jsme Slované, tak radši budu pomáhat Ukrajincům, v jejichž zemi je také krize a kteří půl roku musejí čekat na víza, než abych zaměstnával syrské rodiny. Ať si každý zaměstná, koho chce, ale ať si o tom rozhodují samy české firmy, a ne aby nám to někdo diktoval z Bruselu.*“ K otázce humanity prosazoval hlavně aspekt zodpovědnosti vůči Evropanům: „*Nemůžeme přece ve jménu humanity kontinent zahubit.*“ Jasná a viditelná pronárodní identita, tvorba veřejného diskurzu ve stejném duchu jako u Miloše Zemana (Rovenský 2015).

Aplikace teorie sociálního konstruktivismus se poměrně dobře vydařila. Pojmy, které byly v první kapitole vymezeny, jakožto hlavní výzkumné otázky pro tuto kapitolu, byly úspěšně otestovány. První pojmem byla tvorba veřejného diskurzu. V této kapitole, a to v obou státech, se podařilo popsat veřejný diskurz klíčových představitelů. Na základě jejich projevů a vyjádření v médiích jsme si mohli udělat obrázek o tom, jak vypadala jedna z verzí veřejného diskurzu v letech 2015-2016. Poměrně dobře nám z toho vyplynulo, že se jednotliví aktéři aktivně zapojili do vytváření veřejného diskurzu.

Druhým pojmem, který jsme zkoumali byla identita těchto klíčových představitelů jednotlivých států. Z jejich vyjádření a proslovů jsem se dověděl, jakou mohli mít identitu v otázce Evropské integrace. Je to však čistě spekulativní a vychází pouze z jejich

vyjádření. Do úvahy nebyl brán zřetel osobní, nebo jejich stranická příslušnost a stranická disciplína. Výsledek je vyvozen z čistě racionálního uvažování a z předložených faktů.

Díky aplikaci teorie a daných pojmů jsme můžeme pozorovat rozdíly mezi státy SRN a ČR. Ve Spolkové republice Německo byla výše zmíněna část veřejného diskurzu až na výjimky názorově jednotná. Panovalo zde přesvědčení, že je potřeba jasně, rychle a efektivně vyřešit migrační krizi. V diskurzu představitelů státu také můžeme jasně pozorovat proevropskou identitu.

Naopak v České republice až na výjimky byla výše zkoumaná část veřejného diskurzu proti nařizovaným přijímáním uprchlíků, hlavní představitelé státu chtěli mít možnost rozhodnout se sami. V ČR byla také viditelně jiná identita, a to národní. Výše zmínění představitelé chtěli především to nejlepší pro svůj národ.

Teorii sociálního konstruktivismu se podařilo nejlépe aplikovat na problematiku migrační krize a ve všech bodech splnila to, co jsme si v první kapitole vzali za cíl. Teorie dokázala popsat danou realitu z jiného úhlu pohledu než ostatní. Na jednom se však shodly všechny teorie. Migrační krize, minimálně v počátečních měsících, způsobila silné, proti integrační proudy mezi jednotlivými členy EU.

Shrnující tabulka

Mezivládní liberalismus	zájmové skupiny dosažení věcných dohod	shoduje se s realitou shoduje se jen částečně
Neofunkcionalismus	elity veřejné mínění, politizace, přelévání	shoduje se s realitou shoduje se s realitou shoduje se s realitou ve výzkumu nenalezen důkaz
Sociální konstruktivismus	veřejný diskurz identity	shoduje se s realitou shoduje se s realitou

Tabulka vytvořena autorem

Mezivládní liberalismus částečně dokázal popsat realitu v době migrační krize 2015-2016. Zájmové skupiny dokázal výborně identifikovat a popsat jejich chování. Zároveň dokázal určit, jakou měli váhu na dění v období této krize. Kde ovšem tato teorie zaostává, v porovnání s realitou, je otázka dosažení věcných dohod.

Neofunkcionalismus skvěle popsal skutečnou roli elit. Vypořádal se i s otázkou veřejného mínění. Popsal i jev politizace témat, řešených na denní bázi. Jediné, co nebylo příliš dobře zmapováno je efekt přelévání. Zde není jasně vidět, v jakých oborech a odvětvích tento efekt působil v období krize.

Sociální konstruktivismus nejlépe popsal realitu v období migrační krize v letech 2015-2016. Jak v bodě prvním, popisu veřejného diskurzu, tak i v bodě druhém, v otázkách identit. Z výše třech zmíněných se v rámci možností jedná o teorii, kterou lze nejhodněji aplikovat.

Závěr

V celém rozsahu se práce soustředila na nalezení objektivních zpráv, které by vykreslovaly tehdejší situaci. Jak byly vnímány širokým okolím, jaké postoje měli jednotliví aktéři, kam by se mohla posunout evropská společnost ve vztahu k lidem s jinou kulturou, jinou barvou pleti a odlišným náboženským vyznáním. To vše promítnout ve světle jednotlivých teorií evropské integrace. Celá migrační krize byla zkouškou integračních hledisek, do jaké míry mohou jednotlivé země si navzájem pomoci. Na příkladu dvou zemí s odlišným přístupem, vidíme, že integrace jako taková není možná bez kompromisů, vyjednávání a nalezení konsensu. Migrační krize také dokázala rozbít snahu „byrokratů z Bruselu“ o jednobarevnou, unifikovanou Evropskou unii. Od té doby se mnohé změnilo a Evropská unie dostala přívětivější tvář.

Každá z teorií, kterou jsme v této práci popsali, byla poplatná době, ve které vznikla. Každá z nich přinesla svůj náhled na události, kterými Evropská integrace prošla. Specifika jsou pouze v obsahu a v podstatě problému. Nelze tak přesně vymezit, kterou z těchto teorií lze na řešení problému jako celku, aplikovat. Použít můžeme všechny, ovšem jako určitou část celku, s jednotlivými nuancemi a v určité časové posloupnosti. Některou lze aplikovat na začátku procesu, jinou v průběhu a další na konci celého procesu. Tak jako v případě Německa, kdy došlo harmonickému využití všech teorií, každou z nich v určitém stadiu vývoje migrační krize.

Z hlediska obsahového můžeme konstatovat, že na řešení migrační krize v Německu se podílel celý soubor objektivních hledisek, které vedly k přijetí tak velkého počtu uprchlíků. Základními hledisky byly ekonomické, humanitární, historické a sociálně politické aspekty. Aktivně k tomu přistoupila nejen tehdejší Spolková vláda na čele s kancléřkou Angelou Merklovou, ale také vlády jednotlivých spolkových zemí, hlavně spolková vláda Svobodného Bavorska, které neslo hlavní břímě počátečního náporu uprchlíků, jednotlivé státní úřady a organizace, velké i malé průmyslové podniky, celá řada neziskových organizací a v neposlední řadě také místní samosprávy, které se nejvíce podílely na ubytování a společenské integraci uprchlíků. Německo ukázalo světu, jak lze v jednom okamžiku aktivovat doslova celou společnost k zabezpečení a zvládnutí tak zásadní události, jakou migrační krize byla. Přitom si částečně vyřešit i negativní demografické podmínky, které nepříznivě ovlivní budoucnost v zajištění ekonomické prosperity země. Přesto i v Německu se proti přijímání uprchlíků postavila řada, především politických uskupení, které chtěly ovlivnit voliče a na tomto případě zvýšit svůj volební potenciál. To se jim však nepovedlo a dnes jsou ve svém urputném odmítání migrantů v izolaci, přestože mají ve Spolkovém sněmu své zastoupení.

Nelze to však konstatovat v případě České republiky, kde ani po čtvrtstoletí od pádu komunismu, nebyla společnost schopná přijmout uprchlíky z jiných oblastí, než je Evropa. Kvůli předsudkům s rasovým podtextem, strachem o bezpečnost a obavami o práci, společnost problém migrační krize řešit nechtěla. Česká vláda svůj přístup ospravedlňovala tím, že je Česko malá země a má svých starostí s ekonomickou transformací dost. Dále svůj postoj omlouvali tím, že stejně migranti do země nechtějí a tím pádem Česká republika cílovou zemí není. Stejně jako v Německu, také v ČR si na popírání migrace postavila svůj základní politický kapitál řada politických uskupení a

populistických stran. Co však bylo od Německa odlišné, byl fakt, že tyto subjekty úspěchu dosáhly, jelikož stejnou řečí, až na výjimky, mluvily i tradiční politické strany.

Teoretické přístupy nemohou do důsledku objasnit chování jednotlivých aktérů, jelikož do jejich chování se promítala celá řada objektivních i subjektivních proměnných. Musíme si uvědomit, že řada z nich pracovala pod tlakem vnějších událostí, které byly pro ně nové. Museli řešit něco, co doposud jejich předchůdci řešit nemuseli. Žádná praxe se ani nemůže explicitně držet doposud známé teorie a každá nová teorie je výsledkem zhodnocení praxe a vyvození závěrů z ní. Tehdejší situaci lze bez nadsázky srovnat se situací, která v Evropě byla naposled před začátkem II. světové války a Evropa potřebovala svého Winstona Churchilla. Tím se stala „*Mutti Merkel*“. Můžeme tak konstatovat, že obecně byla migrační krize z pohledu EU zvládnuta, především za velkého přispění právě SRN.

V otázce, jaký měla migrační krize vliv na evropskou integraci se domnívám, že značný. Ještě více prohloubil příkop mezi tradičními (západními) a novými (východními) zeměmi. K otázkám rozdílného ekonomického rozvoje se totižto přiřadila také otázka společensko-politická, která vycházela z rozdílných postojů k přijímání uprchlíků a vztahu k lidem odlišného kulturního a náboženského vyznání. Východní země, zastoupené především zeměmi V4 odmítaly uprchlíky přijímat, měly odlišné politické názory na řešení migrační krize a v řadě aspektů se stavěly proti principům evropské integrace.

Použité prameny

Amnesty. *10 otázek a odpovědí — migrační krize*

(<https://www.amnesty.cz/migrace/migrace-otazky-a-odpovedi>, 27. 3. 2022).

BAMF – Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (2020). *Entwicklungen in der Wohnsituation Geflüchteter*

(https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/Kurzanalysen/kurzanalyse5-2020-wohnen.pdf?__blob=publicationFile&v=7#page=3, 27. 3. 2020).

Bednářová, Lucie (2017). *Uprchlícké kvóty nefungují. Nevzaly se za správný konec, říká Čech dohlížející na práva uprchlíků*. E15.cz. 12. 7. 2017

(<https://www.e15.cz/zahranicni/uprchlicke-kvoty-nefunguji-nevzaly-se-za-spravny-konec-rika-cek-dohlizejici-na-prava-uprchliku-1334808>, 27. 3. 2022).

Bergmann, Julian — Niemann, Arne (2018). From Neo-Functional Peace to a Logic of Spillover in EU External Policy: A Response to Visoka and Doyle. *Journal of Common Market Studies*, 56 (2), s. 420—438.

BMI (2015). *Ministerstatement zur Migrationslage*. 28. 10. 2015

(<https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/kurzmeldungen/DE/2015/10/pressestatement-zur-migrationslage.html>, 17. 4. 2022).

BMI, Bundesministerium des Innern und für Heimat. *Arbeitsmigration* (<https://www.bmi.bund.de/DE/themen/migration/zuwanderung/arbeitsmigration/arbeitsmigration-node.html>, 27. 3. 2022).

Braun, Stefan (2015). *Steinmeier verlangt mehr Hilfen für Flüchtlingslager im Nahen Osten*. Süddeutsche Zeitung 6. 9. 2015

(<https://www.sueddeutsche.de/politik/fluechtlingskrise-steinmeier-verlangt-hilfen-fuer-fluechtlingslager-im-nahen-osten-1.2637133>, 17. 4. 2022).

Brodmerkel, Anke (2017). *Einwanderungsland Deutschland*. Bundeszentrale für politische Bildung. 1. 5. 2017. (<https://www.bpb.de/themen/soziale-lage/demografischer-wandel/196652/einwanderungsland-deutschland/>, 27. 3. 2022).

Brücker, Herbert — Kosaykova, Yuliya (2020). *Integration in Arbeitsmarkt und Bildungssystem macht weitere Fortschritte*. Institut für Arbeitsmarkt – und Berufsforschung. 4. 2. 2020 (<https://doku.iab.de/kurzber/2020/kb0420.pdf>, 27. 3. 2020).

ČT 24 (2015a). *Zaorálek: V EU se při přerozdělení migrantů možná prosadí princip dobrovolnosti*. 14. 9. 2015 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1584568-zaoralek-v-eu-se-pri-prerozdeleni-migrantu-mozna-prosadi-princip-dobrovolnosti>, 17. 4. 2022).

ČT 24 (2015b). *Výzvu vědců proti xenofobii podpořili už čtyři členové vlády*. 20. 8. 2015 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1570767-vyzvu-vedcu-proti-xenofobii-podporili-uz-ctyri-clenove-vlady>, 17. 4. 2022).

ČT 24 (2016). *Prezident Zeman: EU je neschopná, uprchlíci přicházejí za dávkami*. 18. 5. 2016 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1790150-prezident-zeman-eu-je-neschopna-uprchlici-prichazeji-za-davkami>, 17. 4. 2022).

Deník.cz (2015). *Zeman na Albertově: Uprchlická krize? Jsme obětí mediální masáže*. 17.11.2015 (https://www.denik.cz/z_domova/odpurci-uprchliku-nemaji-byt-podle-zemana-oznacovani-za-rasisty-20151117.html, 17. 4. 2022).

Denkler, Thorsten (2015). *Ausländer herein, bitte!* Süddeutsche Zeitung. 6. 3. 2015 (<https://www.sueddeutsche.de/politik/bertelsmann-studie-auslaender-herein-bitte-1.2380625>, 27. 3. 2022).

Die Bundesregierung (2014a). *Gleiche Ausbildungschancen für alle* (<https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/buerokratieabbau/gleiche-ausbildungschancen-fuer-alle-398700>, 27. 3. 2022).

Die Bundesregierung (2014b). *Bund hilft Kommunen*. 28. 11. 2014 (<https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/buerokratieabbau/bund-hilft-kommunen-416214>, 27. 3. 2022).

Die Bundesregierung (2014c). *Bund und Länder fassen wichtige Beschlüsse*. 11. 12. 2014 (<https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/buerokratieabbau/bund-und-laender-fassen-wichtige-beschluesse-412284>).

Die Bundesregierung (2015a). *Erleichterungen für Asylbewerber* (<https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/buerokratieabbau/erleichterungen-fuer-asylbewerber-394272>, 27. 3. 2022).

Die Bundesregierung (2015b). *Ohne Zuwanderung fehlen Fachkräfte* (<https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/buerokratieabbau/ohne-zuwanderung-fehlen-fachkraefte-398128>, 27. 3. 2022).

Die Bundesregierung. *Deutschland ist auf ausländische Fachkräfte angewiesen* (<https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/deutschland-ist-auf-auslaendische-fachkraefte-angewiesen-224854?view=renderNewsletterHtml>, 27. 3. 2022).

Dierks, Benjamin — Götz, Uschi (2015). *Zuwanderung und Integration Den Deutschen fehlen Fachkräfte*. Deutschlandfunk. 3. 3. 2015 (<https://www.deutschlandfunk.de/zuwanderung-und-integration-den-deutschen-fehlen-fachkraefte-100.html>, 27. 3. 2022).

DIW Berlin (2020). *Fünf Jahre nach „Wir schaffen das“: DIW Berlin zieht Zwischenbilanz zur Integration von Geflüchteten*. 19. August 2020 (https://www.diw.de/de/diw_01.c.797286.de/fuenf_jahre_nach___wir_schaffen_das___diw_berlin_zieht_zwischenbilanz_zur_integration_von_gefluechteten.html, 27. 3. 2022).

DW. *Merkel: "Jetzt ist deutsche Flexibilität gefragt."* (<https://www.dw.com/de/merkel-jetzt-ist-deutsche-flexibilit%C3%A4t-gefragt/a-18683938>, 27. 3. 2022).

E15.cz (2014). *Stárnoucí Evropa potřebuje imigranty, které nechce. Česko nevyjímaje*. 5. 12. 2014 (<https://www.e15.cz/zahranicni/starnouci-evropa-potrebuje-imigranty-ktere-nechce-cesko-nevyjimaje-1143345>, 27. 3. 2022).

E15.cz. *Šéf svazu průmyslu: Stále chybí lidé. Češi nemají kvalifikaci, potřebujeme tisíce Ukrajinců.* (<https://www.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/sef-svazu-prumyslu-stale-chybi-lide-cesi-nemaji-kvalifikaci-potrebujeme-tisice-ukrajincu-1323358>, 27. 3. 2022).

Faus Rainer —Storks, Simon (2019). *Umfrage: Was die Deutschen über Migration denken.* Fridrich Erbert Stiftung (<http://library.fes.de/pdf-files/fes/15213-20190402.pdf>, 27. 3. 2022).

Havlingerová, Jana (2015). *Lubomír Zaorálek: Mafiáni vydělávají na migraci miliardy.* E15.cz 29. 6. 2015 (<https://www.e15.cz/rozhovory/lubomir-zaoralek-mafiani-vydelavaji-na-migraci-miliardy-1204328>, 17. 4. 2022).

Hennl, Rüdiger (2015). *Steinmeier bietet Türkei Hilfe an.* BR 24 18. 9. 2015. (<https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/steinmeier-bietet-tuerkei-hilfe-an,74u38c9p6cu3cd1k74t34c9j6gw0>, 17. 4. 2022).

Hertreiter, Laura (2015). *Deutschland braucht mehr Arbeitskräfte aus dem Ausland.* Süddeutsche Zeitung. 27. 3. 2015 (<https://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/studie-der-bertelsmann-stiftung-deutschland-braucht-mehr-arbeitskraefte-aus-dem-ausland-1.2411672>, 27. 3. 2022).

INSM. *Wie gut, dass es so viele Zuwanderer gibt* (<https://www.insm.de/insm/deutschland-prinzip/die-ideen/vorteile-zuwanderung>, 27. 3. 2022).

iRozhlas (2015). *Ministr Chovanec pro ČRo: Chránit schengenské hranice je lepší než bránit hranice vnitřní.* 2. 11. 2015 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ministr-chovanec-pro-cro-chranit-schengenske-hranice-je-lepsi-nez-branit-hranice-vnitri-_201511020921_mkopp, 17. 4. 2022).

Kösemén, Orkan —El-Menouar, Yasemin (2016). *Einwanderungsland Deutschland.* Bertelsmann Stiftung. (https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/Projekte/51_Religionsmonitor/BST_Factsheet_Einwanderungsland_Deutschland.pdf, 27. 3. 2022).

Kratochvíl, Petr (2008). *Teorie evropské integrace* (Praha: Portál).

Linder, Jenny (2015). *Wie viel Einwanderung benötigt die deutsche Wirtschaft?* Mediendienst Integration. 27. 3. 2015 (<https://mediendienst-integration.de/de/artikel/wie-viel-einwanderung-benoetigt-die-deutsche-wirtschaft.html>, 27. 3. 2022).

Meckel, Miriam — Schmitz Peter Gregor (2016). *Angela Merkel will "Wir schaffen das" nicht wiederholen.* Wirtschafts Woche. 17. 9. 2016 (<https://www.wiwo.de/politik/deutschland/fluechtlingskrise-angela-merkel-will-wir-schaffen-das-nicht-wiederholen-/14556964.html>, 27. 3. 2020).

Moravcsik, Adrew (1993). Preferences and Power in the European-Community - A Liberal Intergovernmentalist Approach. *Journal of Common Market Studies* 31 (4), s. 473—524.

Moravcsik, Andrew (1998). *The Choice for Europe: Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht* (Ithaca: Cornell University).

Moravcsik, Andrew (1999). Is something rotten in the state of Denmark? Constructivism and European integration. *Journal of European Public Policy*, 6 (4), s. 669—681.

Moravcsik, Andrew — Schimmelfennig, Frank (2019). Liberal Intergovernmentalism In: Wiener, Antje — Börzel, Tanja a kol., *European Integration Theory* (Oxford: Oxford University Press), s. 64—87.

Münchenberg, Jörg (2016). *Schäuble warnt vor „enormer Gefährdung Europas“* 15. 1.2016 Deutschlandfunk (<https://www.deutschlandfunk.de/eu-fluechtlingspolitik-schaeuble-warnt-vor-enormer-100.html>, 17. 4. 2022).

MVČR (2019). *Postoj české veřejnosti k uprchlíkům v průzkumech veřejného mínění CVVM v širším kontextu*. (<https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/postoj-ceske-verejnosti-k-uprchlikum-v-pruzkumech-verejneho-mineni-cvvm-v-sirsim-kontextu.aspx>, 27. 3. 2022).

MZVČR (2015). *Ministr Zaorálek pro Deník: Kvůli uprchlíkům o svůj životní styl nepřijdeme*. 21. 9. 2015 (https://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministru/clanky_a_projevy_ministra_zaoralka_2015/x2015_09_21_ministr_zaoralek_pro_denik.html, 17. 4. 2022).

Nerad, Filip (2015). *Zaorálek: Způsob řešení migrační krize ohrožuje Schengen i evropskou integraci*. iRozhlas 12. 11. 2015 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zaoralek-zpusob-reseni-migracni-krize-ohrozuje-schengen-i-evropskou-integraci_201511122140_mkaspar, 17. 4. 2022).

Niemann, Arne — Johana, Speyer (2018). A Neofunctionalist Perspective on the European Refugee Crisis: The Case of the European Border and Coast Guard. *Journal of Common Market Studies*, 56 (1), s. 23—43.

Niemann, Arne — Lefkofridi, Zoe — Schmitter, C. Philippe (2019). Neofunctionalism In: Wiener, Antje — Börzel, Tanja a kol., *European Integration Theory* (Oxford: Oxford University Press), s. 43—63.

Nováková, Lucie (2015). *Milan Chovanec v Lucemburku: Česko bude pomáhat perzekuovaným, odmítáme však povinné kvóty*. MVČR 16. 6. 2015 (<https://www.mvcr.cz/volby/clanek/milan-chovanec-v-lucemburku-cesko-bude-pomahat-perzekuovanym-odmitame-vsak-povinne-kvoty.aspx>, 17. 4. 2022).

Petermann, Anke (2015). *Das Herz ist weit, die Aufnahmefähigkeit begrenzt*. Deutschlandfunk 28. 9. 2015 (<https://www.deutschlandfunk.de/gauck-rede-zur-fluechtlingskrise-das-herz-ist-weit-die-100.html>, 17. 4. 2022).

Pirátská strana (2015). *Postoj České pirátské strany k migrační krizi 2015*. 22. 10. 2015 (<https://www.pirati.cz/tiskove-zpravy/stanovisko-k-uprchlikum.html>, 27. 3. 2022).

Prouza, Tomáš (2016). *Konec migrační krize na dosah*. Prouza.cz. 21. 3. 2016 (<https://www.prouza.cz/blog/konec-migracni-krize-na-dosah/>, 27. 3. 2022).

Risse, Thomas (2018). Social Constructivism and European Integration. In: Wiener, Antje — Börzel, Tanja a kol., *European Integration Theory* (Oxford: Oxford University Press), s. 128—151.

Rovenský, Jan (2015). *Babiš k migraci: Se Zemanem souhlasím*. Novinky.cz 5. 12. 2015 (<https://www.novinky.cz/domaci/clanek/babis-k-migraci-se-zemanem-souhlasim-334333>, 17. 4. 2022).

Sobotka, Bohuslav (2015a). *Komentář předsedy vlády B. Sobotky k migrační krizi a kvótám*. Vláda ČR. 23. 9. 2015 (<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/komentar-predsedy-vlady-b--sobotky-k-migracni-krizi-a-kvotam-134999/>, 27. 3. 2020).

Sobotka, Bohuslav (2015b). *Premiér Sobotka: Vítám, že jsme se s evropskými partnery shodli na konkrétních krocích, které na rozdíl od kvót pomohou zvládnout migrační krizi*. Vláda ČR. 24. 9. 2015 (<https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-sobotka-vitam--ze-jsme-se-s-evropskymi-partnery-shodli-na-konkretnich-krocich--ktere-narozdil-od-kvot-pomohou-zvladnout-migracni-krizi-135045/>, 27. 3. 2020).

Sobotka, Bohuslav (2016). *Projev předsedy vlády v Poslanecké sněmovně 21. ledna 2016 k situaci v oblasti migrace*. Vláda ČR. 21. 1. 2016 (<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/projevy/informace-vlady-ceske-republiky-o-migracni-krizi--139321/>, 27. 3. 2020).

Spiegel (2015). *Schäuble vergleicht Flüchtlingsbewegung mit Lawine*. 12. 11. 2015 (<https://www.spiegel.de/politik/deutschland/wolfgang-schaeuble-vergleicht-fluechtlingsbewegung-mit-lawine-a-1062373.html>, 17. 4. 2022).

Süddeutsche Zeitung (2015). *Thomas de Maizière - Minister für innere Unruhe*. 8. 11. 2015 (<https://www.sueddeutsche.de/politik/fluechtlinge-thomas-de-maiziere-minister-fuer-innere-unruhe-1.2726874>, 17. 4. 2022).

SWR2 (2015). *„Angela Merkels „Wir schaffen das!“ im Kontext*. 31. 8. 2015 (<https://www.swr.de/swr2/wissen/archivradio/angela-merkel-wir-schaffen-das-pressekonferenz-august-2015-100.html>, 17. 4. 2022).

Šrajbrová, Markéta — Kreč, Luboš (2015). *Mezi uprchlíky jsou vysoce vzdělaní lidé, mohou nás kulturně obohatit, říká šéf Škody Auto Vahland*. Aktuálně.cz. 10. 9. 2015 (<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/sef-skody-a-dalsi-byznysmeni-se-shoduji-imigranti-nam-mohou/r~55a2002e571911e58f1e002590604f2e/>, 27. 3. 2022).

Tagesschau (2015). *Wer war dafür und wer dagegen?* 26. 6. 2015 (<https://www.tagesschau.de/ausland/fluechtlinge-eu-quoten-103.html>, 17. 4. 2022).

Tagesspiegel (2015a). *"Dann ist das nicht mein Land"*. 15. 9. 2015 (<https://www.tagesspiegel.de/politik/angela-merkel-rechtfertigt-fluechtlingspolitik-dann-ist-das-nicht-mein-land/12325248.html>, 27. 3. 2022).

Tagesspiegel (2015b). *Wie Thomas de Maizière heimlich das Dublin-Verfahren wieder einführte*. 10. 11. 2015 (<https://www.tagesspiegel.de/politik/fluechtlinge-aus-syrien-wie->

thomas-de-maiziere-heimlich-das-dublin-verfahren-wieder-einfuehrte/12570080.html, 17. 4. 2022).

Truchlá, Helena (2020). *Pět let od slavné věty Merkelové: Příběhy běženců ukazují, jak Německo zvládá migraci.* Aktuálně.cz 31. 8. 2020 (<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/pet-let-od-slavne-vety-merkelove-pribehy-bezencu-ukazuji-jak/r~7a64a342e8f711ea8972ac1f6b220ee8/>, 27. 3. 2020).

von Borstel, Stefan (2015). *Deutschland braucht 500.000 Zuwanderer pro Jahr.* WELT. 27. 3. 2015 (<https://www.welt.de/politik/deutschland/article138826896/Deutschland-braucht-500-000-Zuwanderer-pro-Jahr.html>, 27. 3. 2022).

Zachová, Aneta — Zgutová, Edit — Kokoszczyński, Krzysztof (2017). *Visegrád a migrace: Malé naděje na změnu.* Euroactiv. 22. 3. 2017 (<https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/visegrad-a-migrace-male-nadeje-na-zmenu/>, 27. 3. 2022).

ZEIT.de (2015). *„Unsere Möglichkeiten sind endlich.“* 27. 9. 2015 (<https://www.zeit.de/politik/deutschland/2015-09/joachim-gauck-rede-fluechtlinge-aufnahme-begrenzt>, 17. 4. 2022).

Zeman, Miloš (2015). *Prezident Miloš Zeman k uprchlické krizi.* Stream.cz 31. 8. 2015 (<https://www.stream.cz/domaci-9257/prezident-milos-zeman-k-uprchlicke-krizi-420437>, 17. 4. 2022).

Žižka, Jan (2016). *Dříve či později uprchlíci přijdou. Musíme být připravení, říká Dlouhý.* Lidovky.cz. 4. 1. 2016. (https://www.lidovky.cz/byznys/drive-ci-pozdeji-tu-uprchlici-budou-musime-byt-pripraveni-rika-ekonom-dlouhy.A160104_140726_firmy-trhy_pave, 27. 3. 2022).

Resumé

The main goal of this text was, to find an answer on research question, which theory of European integration describes best a migration crisis in years 2015-2016. To answer this question, I chose three theories. The first one is liberal intergovernmentalism, the second one is neofunctionalism and the last one is social constructivism. From those three theories I took several terms and applied them on an empirical data from two European states. First state was Federal republic of Germany and the second one was Czech Republic. From liberal intergovernmentalism I then used terms interest groups and reaching substantive bargain. From neofunctionalism there were used four terms, national elites, politization, public opinion and term spillover. And lastly from social constructivism I used terms such as social discourse and identities.

Results from my research are following. Theory of liberal intergovernmentalism verified role of interest groups but couldn't really prove bargaining on European level, Theory of neofunctionalism described well the role of national elites, politization, and role of public opinion. What I didn't find during my research, was effect of spillover. Social constructivism described best the reality of migration crisis in years 2015-2016. In both public discourse and in identity, social constructivism identified key players and their identities.